

KULTÚRA

ROČNÍK XVII. – č. 3

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

5. FEBRUÁRA 2014

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Pozvanie

Treba sa čím skôr modliť, postiť.
Je plno čertov medzi nami
a chcú sa baviť, chcú sa hostiť
našimi nerestami.

Pálivý vietor svetom vane
a nielen ústa, aj špik suší.
Dajme sa, bratia, na pokánie
a pomáhajme vlastnej duši!

Nie rakety, nie bombardéry
rozhádzu hniezda čertie,
lež drobné perly z lásky, z viery,
nuž so mnou milujte a verte!

Je toľko fosforu a síry,
že beda cestám, mestám, mostom!
Chyťme si ruky! Cez tie víry
prejdeme s pokáním a pôstom.

GORAZD ZVONICKÝ

Cieľ

Môj cieľ je Kristus... Cesta samé trnie
vábi ma k nemu. Keď sa na mňa hrnie
aj tisíc strastí, utrpenia brodom
k presvätým ranám blížim sa sťa k hodom.

Môj cieľ je Kristus... V ľudoch lásky nieto.
Ak áno, tak je vratká. Len on sväto
miluje viac než matka. Bez únavy
ovečku hľadá, zašlú do húšťavy.

Môj cieľ je Kristus... Blížnych mám dost', málo
však blízkych srdcom, ktorým by sa dalo
vyžialiť splna... Trpím?... On ma teší
a nedolomí, hoc som nad byľ krehší.

Môj cieľ je Kristus... Po ňom prahnem. Túžim
utonúť v jeho srdci. Keď sa vhrúžim
do jeho lásky, bôle sa mi zmenia
v najľúbeznejšie spevy vykúpenia.

Snímka: archív redakcie

Azda ešte nikdy za šesťtisíc rokov nebolo na svete toľko úsilia o jednotu ľudstva a národov ako dnes. Jednota je dvojaká: jedna pochádza od Svätého Duha, druhá od Lucifera; jedna je dielom lásky, druhá pýchy; jedna je organická, druhá mechanická; jedna je katolícka, druhá slobodomurárska.

Donoso Cortés sa raz opýtal: Viete, čo znamená súčasná revolúcia? Posledné štádium ľudskej pýchy. Svet až šialene blúzni o veľkolepej jednote.

Satanské úsilie o jednotu vyvinul človek dvakrát. Po prvý raz, keď chcel vybudovať babylonskú vežu, po druhý raz dnes, keď chce ľudstvo vybudovať jednotný

Babylon

TEODOR KRÍŽKA

svet. Moderný Babylon neminie osud biblického Babylona. Boh zostúpi skôr, ako bude dobudovaná jeho veža, aby národy potrestal a rozohnal.

Takto písal Róbert Mäder v knihe Mária víťazí roku 1935.

Môžeme si o jeho slovách myslieť, čo chceme, ako môžeme slobodne popierať, že večer slnko zachádza za obzor na západe. Nezaťažený pohľad nás však ubezpečí, že všetko sa naplní presne takto. Ušľachtilý zámer zjednotiť ľudstvo vo svojej rozmanitosti, to je kresťanský univerzalizmus, ktorý si ctí osobitosti národov, rás, skupín atď. Zdanlivo sa naň chce podobať kozmopolitizmus, ktorý tiež hovorí o zjednotení, lenže jeho zjednotenie je zotretím všetkých rozdielov. Kým kedysi dochádzalo k pokusom o zjednocovanie národov proti monarchiám, neskôr k zjednocovaniu robotníckej triedy proti buržoázii, dnes sa zjednocujú sexuálne menšiny proti rodine. Vždy ide o sofistikovanejší útok na tisícročné základy kresťanskej civilizácie, ktoré generácia našich otcov zažila v podobe vykorenenia roľníctva ako nositeľa kresťanskej identity. Dnešný vidiek je už doslova púšťou oproti dobám, keď si vidiečan nechodil po chlieb a po mlieko do hypermarketu a nečakal na námestí, až do dediny zavíta požadované mäsiarstvo, aby si kúpil čerstvú hydinu.

Pamätám si, ako ma známy kresťanský demokrat, ešte stále poslanec Národnej rady SR, ubezpečoval, že dvanásť hviezd na zástave EÚ je dvanásť hviezd ako diadém okolo hlavy Panny Márie. Diadém na zástave síce zostal, ale Panna Mária je pomaly vyhnankyňa z Európskej únie. Naopak, kresťanská Európa sa s každým upevnením pozícií premieňa na Európu štítiaucu s čokoľvek, čo je späť s jej kresťanskou identitou, symbolikou počnúc a obranou nenarodeného života končiac. Akoby jej to nestačilo, vyváža svoj úpadok aj ďaleko za svoje hranice, jednou rukou ponúkajúc európske hodnoty a druhou siahajúc na akú-takú slobodu a rešpekt ku kultúrnym tradíciám.

Nič z toho by nebolo možné, keby kresťania boli kresťanmi naozaj a nesprávali sa ako vybielené hroby. Príšť raz za čas do ulíc v mene rodiny je síce chvályhodné a zaslúži si to úctu a vďaka, ale to je iba obrana poslednej bašty na dávno zrúcaných hradbách templármi vybudovanej pevnosti.

Kým sa mládež neotvorí Kristovi naplno a nepochopí, že kresťanstvo nie je iba o brnkaní na gitare a tykaní si so Stvoriteľom, ale o obrovskom záväzku hlásať a naplňovať Evanjelium úplne, bez pseudomodernistických redukcii na blazeovaný úsmev od ucha k uchu, čaká ju a jej kontinent smutná účasť. Naostatok, už dnes je do plaču pri pohľade na katolíka, ktorý cez deň kľučí v kostole a večer si oblieka tričko so satanistickou symbolikou, aby naplno zapnutými reproduktormi a svetelnými efektmi prehlušil zúfalo volajúce svedomie.

Morálka v spoločnosti

V súčasnom svete sa v spoločnom živote stretávame s praktickým i teoretickým spochybňovaním základného morálneho zákona, desatora Božích prikázaní. Desatoro prišlo ako súčasť židovského náboženstva, cez Mojžiša, dostal ho od Boha na dvoch kamenných tabuliach na vrchu Sinaj. Cez Starý Zákon ho od Židov od počiatku prevzali aj kresťania. Mnohí, hlavne mladí ľudia, ho dnes už vôbec nepoznajú a nepokladajú za potrebné ho uplatňovať v živote, ani ho rešpektovať. Nie sú s ním v súlade spoločenské normy ani v krajinách, ktoré boli v minulosti kresťanské. Sme často svedkami, že sa rozchádza s ním i praktický život mnohých, ktorí sa ešte aspoň formálne pokladajú za kresťanov. I v súčasnej Cirkvi akoby sa nekládol dôraz na potrebu žiť podľa neho. Ba počuť hlasy, ktoré tento Zákon spochybňujú a aj zo strany vysvätených služobníkov Cirkvi. Ako o potrebe "uvoľnenia morálky," že nie všetko je potrebné brať v dnešnej dobe tak prísne... Ani útoky proti kresťanom nie sú zamerané ako v rokoch totality priamo proti nim ako takým, ale proti kresťanskému spôsobu života.

Výsledkom toho však môže byť len neporiadok, zmätok, chaos, z ktorého nebude mať osôh ani Cirkev, ani spoločnosť. Žiadne spoločenstvo nemôže trvalo fungovať bez pravidiel a tam, kde sa nerešpektujú Božie normy, chýbajú aj dôvody na to, aby sa rešpektovali ľudské pravidlá života, ktoré si každá spoločnosť v záujme spoločného dobra sama vytvára. Cirkev bez pevných morálnych zásad stráca dôvod na existenciu. Nedá sa hovoriť o láske tam, kde sa spochybňujú základné ľudské práva a slobody dané Bohom každému človeku.

V krajinách súčasnej Európy sme svedkami toho, že Cirkev sa stáva pre väčšinu ľudí nepotrebná, a tak ustupuje čoraz viac

do pozadia a stráca svoju váhu, jej slovo mnohých nezaujima vôbec a pre mnohých je celkom ľahostajné, nepotrebujú ju pre bežný život a jej služby už nepotrebujú ani na sviatky, ani pri dôležitých životných udalostiach.

Najprv sa obyčajne vytráti oduševnenie pre Boha a jeho Slovo, potom rešpektovanie Božieho Zákona a zachovávanie cirkevnej nauky. Po desaťročiach sú na stole alarmujúce štatistiky ako napríklad v Holandsku, Česku, Nemecku, ale aj situácia v Rakúsku či v našej krajine, kde v polovici minulého storočia bolo kresťanov takmer 100% obyvateľov, počet ateistov a neveriacich bol v celej krajine len niekoľko stoviek ľudí. A dnes je tu štatisticky kresťanov okolo 70% a praktizujúcich možno 15-20% obyvateľov. Je fakt, že rýchlejší pokles počtu kresťanov nastal v posledných dvadsiatich piatich rokoch, kedy Cirkev u nás má maximálnu slobodu, nikto jej nerobí prekážky v jej pôsobení a je štátom i finančne podporovaná na rozdiel od rokov, keď bola perzekuovaná.

Ježiš povedal: "Nemyslíte si, že som prišiel zrušiť Zákon alebo Prorokov, neprišiel som ich zrušiť, ale naplniť." (Mt 5, 17) Ježiš prikázania zdokonalil rečou lásky a učil ich nielen dôsledne zachovávať, rozvinul ich do pozitívnej formy, ktorá robí život radostným a šťastným. Platí nielen zákaz kradnúť, i to, že každý, kto ho poruší, bude potrestaný, ale kresťanská spoločnosť funguje na princípe rozdávania iným. Platí nielen nezabiješ, kresťanstvo rozvinulo dôslednú ochranu a úctu k životu od počatia až po prirodzenú smrť, vytvorilo mnohé zariadenia, kde sa prejavovala s veľkou úctou a láskou starostlivosť o ľudí chorých, trpiacich, starých, postihnutých. Platia dôsledne pravidlá sexuálnej morálky, vysoko sa cení panenstvo žité pre Božie Kráľovstvo i pre svet a jeho potreby. Platí zákaz klamať, ale zdôrazňuje sa aj potreba žiť v Pravde a pravdu šíriť...

Bez morálky neprežije ani dnešná moderná spoločnosť, pravidlá sú pre život každej spoločnosti potrebné. Preto každý, kto spochybňuje potrebu morálky a Božie Zákony, stáva sa pre ňu nebezpečným a ohrozuje ju.

Každé porušenie Božieho zákona sa dá vnímať z dvoch pohľadov. Jeden akoby celkom neškodný, keď človek na hriech navádzajú, druhý, keď vychádzajú na svetlo jeho dôsledky, s ktorými si nedokáže poradiť a dôjde ku katastrofám osobným i spoločenským.

Môžeme vidieť aj to, ako si príroda nevie poradiť s našim konzumným správaním sa a bráni sa pred ním. Trest neprichádza od Boha, ale každý hriech sám prináša dôsledky v podobe trestu. Ak nenasleduje úprimné pokánenie a náprava života, ale človek zostáva v hriechu, zatvrdí sa v ňom, často nasledujú hriechy ďalšie, ovládnu ho pudy a proces deštrukcie vo vnútri i okolo narastá.

Cestou je čnosť život, a ak niekedy do hriechu človek upadne, treba nám sa z neho vyslobodiť. Dá sa to, aj keď sme sa nechali zamotať do bludného kruhu hriechov. Praktizovaním sviatosti pokánia. Byť slušným nestačí. Etické pravidlá pre spoločenský život nepostačujú, ony môžu byť len doplnkom pre pravidlá morálne. Treba byť naozaj dobrým a zodpovedným. "Len život, ktorý žijeme pre iných, stojí za to.", vyjadril sa Albert Schweitzer.

Dokážme sa spamätať, koľko biedy, utrpenia a bolesti nám amorálnosť mnohých priniesla len v našom a uplynulom storočí, kam ešte siaha naša živá pamäť. Koľko do nášho osobného života hriechom nám blízkych osôb. Nenechajme sa učičkať rečami, že Cirkev nie je na to, aby hlásala morálku. Ak Cirkev nie, kto potom! Hriech neslobodno podporovať a schvaľovať v žiadnej forme. A už vôbec nie z kazateľnic a v spovedniciach. Ten treba odmietnuť od toho najmenšieho po ten najväčší. Nemôžeme podporovať ani tých, ktorí ho pá-

chajú a už vôbec nie tých, ktorí ho páchajú verejne alebo jeho páchanie obhajujú.

Nerobme si ilúzie o tom, kto je väčší a kto menší hriešnik, všetky dôvody nám ľudom nie sú viditeľné. A tak teória o voľbe menšieho zla môžu byť často zavádzajúce. "Každý, kto pácha hriech, porušuje zákon, lebo hriech je porušením zákona." (1 Jn 3,4)

Bez morálky, osobnej i spoločenskej, sú aj reči od tzv. kresťanských politikov ba aj kazateľov o budovaní lepšieho sveta len rečami o budovaní lepšieho života pre nich samotných na úkor všetkých ostatných. Je to len boj o moc, ktorá býva ďalšími hriechmi zneužívaná. Kto nerešpektuje morálku vo svojom osobnom a rodinnom živote, ťažko ju bude rešpektovať potom, keď sa dostane k verejnej funkcii. Kto ju s ľahkosťou porušuje v menších veciach, je pravdepodobné, že ju bude porušovať i vo vážnych. Kto je verný v malom, bude i vo veľkom.

Alexander Solženicyn varoval pred životom s klamstvom. Ježiš nás vyzýva k jasnej reči: "Vaša reč nech je áno - áno a nie - nie". (Mt 5,37) a apoštol Jakub doplnia "Vaše "áno" nech je "áno" a "nie" nech je "nie" Zamerajte svoj život na Pravdu a Dobro. Človeka, ktorý žije plytkým a prázdny životom, ktorý je dnes intenzívne propagovaný médiami a človeka povrchného života ľahko možno získať pre hriech, zvlášť keď dnes tak robia mnohí, keď je taký trend. Byť kresťanom, ktorý podľa viery aj žije, je nmoderné. Ak naša viera nebude stáť na hlbokom a pevnom vzťahu s Bohom, ktorý budeme udržiavať každodenným duchovným životom, ktorý bude pretvárať i naše vzťahy s ľuďmi okolo nás, potom naša formálna, ani tradičná viera v dnešnom svete nemôže mať budúcnosť pre náš osobný život, ani ju nedokážeme odovzdať tým, ktorí sú nám zverení a za ktorých ne sieme zodpovednosť...

LUDOVIT KOŠÍK

K VOĽBÁM!
VÝZVA VOLIČOM

K VÁĽOVOM!
POVEL POLITIKOM

Kresba: Andrej Mišanek

Pred prezidentskými voľbami v r. 1999 bol vo viacerých časopisoch publikovaný článok s názvom Aký má byť prezident SR. Odvtedy sa už opakovali voľby prezidenta a opakovať sa budú aj v tomto roku. Uskutočnili sa i rozličné zmeny v našom verejnom a politickom živote.

Text, ktorý pôvodne (pred štrnástimi rokmi) chcel občanom SR pripomenúť, podľa akých kritérií by sme v tom čase boli mali posudzovať vhodnosť navrhovaných kandidátov na tento najdôležitejší štátnický post, nie je však ani v roku 2014 anachronický, neaktuálny. Skôr je to naopak: Po doterajších skúsenostiach z nášho vývinu a vývinu sveta je osobitne aktuálny. Aktuálnosť signalizujú i niektoré nedávne znevažujúce výroky na adresu a post prezidenta SR. Táto skutočnosť súvisí teraz ešte aj s veľkým počtom uchádzačov o post prezidenta. Je to čitateľná vizitka úrovne našej politiky a nášho verejného života.

Neuskutočňuje sa, bohužiaľ, diskusia o mimoriadne dôležitých osobných kvalitách a kompetenciách budúceho prezidenta, nekonfrontujú sa osobné črty a charaktery, neprerzentuje sa životný a pracovný vývin uchádzačov, neodhaľujú sa ich prednosti alebo aj eventuálne nedostatky v ich vzťahu k národu, jeho kultúre, k jeho dejinám. Nehovorí sa o ich doterajšej činnosti, o ich občianskom a politickom profile. Neuskutočňuje sa celospoločenský čestný zápas o budúcu štátnu autoritu, o výber adeptov, o česť a silu osobnosti, ktorá môže i bude významne ovplyvňovať vývin Slovenska, Slovákov, Slovenskej republiky. Lebo o to ide.

Tí, čo tento proces teraz významne ovplyvňujú, spoliehajú sa na silu propagandy, na moc publicistiky a peňazí, na vyskúšané manipulácie voličov, na možnosť presadiť čokoľvek. Potom však tí, čo nemajú prístup k nástrojom publicistiky, ktorých hlasy nemôžu verejne zaznieť, stávajú sa iba objektom manipulácie.

Pokúšam sa preklenúť a prekonať tento stav takým - zaiste málo významným činom - ako je oživenie chýbajúcej diskusie týmto príspevkom. Pokladám za svoju mravnú povinnosť a občiansku zodpovednosť upozorniť na najväčší nedostatok prebiehajúcej volebnej kampane - na nedostatok kritérií, ktoré by umožňovali objektívne a primerane k dávnejšej, nedávnej i súčasnej slovenskej skutočnosti posudzovať kandidátov na post prezidenta Slovenskej republiky.

Aký by teda mal byť budúci prezident Slovenskej republiky?

BUDÚCI PREZIDENT BY MAL BYŤ

1. mravne bezúhonná osobnosť.

- Ak osobnosť, tak by to mal byť človek s čistým a príkladným ľudským profilom,

s preukázaným hlbokým ponorom do filozofie života a zmyslu existencie človeka, ľudskej spoločnosti a národa. Osobnosť sa musí vyznačovať priamočiarym krokom za osobnými ideálmi a za ideálmi všeobecného dobra, a to s autoritou, ktorá vyrastá z jeho života a práce a stojí na celoživotnej odbornej a spoločenskej angažovanosti.

- Bezúhonnosť osobnosti je for-

málne preukázateľná čistým registrom trestov, neprítomnosťou väčších mravných nedostatkov, usporiadaným a príkladným osobným a rodinným životom v duchu tradičných noriem nášho národa (bez manželských a rodinných vybočení). Iba bezúhonná osobnosť je v osobe prezidenta aj mravná autorita, spoločenský príklad a je nevydierateľná a slobodná v konaní.

2. Budúci prezident by mal byť rozhladený a širšie vzdelaný človek. S ohľadom na stav našej spoločnosti sa ako dôležitý ukazuje humanitný rozhlad, lebo podstata našej dnešnej slabosti (aj hospodárskej a vôbec materiálnej) má mravný charakter. Širšie humanitné vzdelanie je predpokladom hlbšieho chápania spoloč-

enských dejov i všestrannejšej verejnej činnosti. Dôležitý je nielen diplom, lež aj odborná práca, verejná činnosť, významné sú v minulosti zaujaté postoje k vážnym spoločenským problémom.

3. Slovensko bolo i je svojou existenčnou podmienenosťou, svojou kultúrou, svojimi tradíciami kresťanskou krajinou a neformálne kresťanstvo je neodškriepiteľne aj dnes zábezpeku mravnosti, poriadku a znášanlivosti. Takúto osobnú kresťanskú orientáciu - nie však iba proklamatívnu a politicky účelovú napr. príslušnosťou k istej politickej strane - by mal mať budúci prezident Slovenskej republiky. Preto by mal uchádzač o túto funkciu verejne deklarovať svoju konfesiu (alebo dôvody jej absencie) a táto deklarácia by mala spočívať na známych faktoch. Pretože duchovné korene Slovenska sú neodškriepiteľne kresťanské, na tomto duchovnom a mravnom základe by mal stáť aj prezident SR.

4. Budúci prezident by mal byť prísne nadstranícky, konfesijný a všeobecne znášanlivý, v tomto (a iba v tomto) zmysle tolerantný človek. Ak prezidentský kandidát bol alebo je politicky angažovaný, mala by sa preukázať taká jeho angažovanosť, ktorá už v minulosti prekračovala hranice jednej politickej strany, mala široký, teda nadstranícky spoločenský charakter a mala črty ľudsky a sociálne citlivej angažovanosti, ale aj osobnej skromnosti a znášanlivosti. Prezident musí byť činiteľom mieru a zmiernosti - bez oslabenia jednoznačných postojov v zásadných otázkach.

5. Prezident Slovenskej republiky by mal stelesňovať nezišnosť, zásadovosť a oddanosť národu a štátu. Záruky týchto vlastností by mali byť preukázateľné jeho predchádzajúcou činnos-

ťou, doterajším osobným nasadením v službe národu a spoločenskému dobru, jeho verejným vystupovaním, odvahou vysloviť poznanú pravdu. Oddanosť, nezišnosť a nepodkupná služba národu a štátu je podstatná, je to rozhodujúca črta prezidentskej činnosti. Začína sa podporným postojom k vzniku štátu, k jeho dejinám, kultúre a k jeho vývinu, prejavuje sa účasťou na jeho ochrane v situáciách akejkoľvek neistoty.

6. Budúci prezident by mal byť charizmatický človek. Mala by z neho prirodzene vyžarovať vnútorná sila i autorita, zápal a plné osobné nasadenie za to, čo hovorí a čo chce dosiahnuť, schopnosť príťažlivo a presvedčivo vyjadrovať myšlienky,

budúcej úspešnej prezidentskej činnosti, jeho autority, ale aj potrebnej konsolidácie štátu.

8. Prezident Slovenskej republiky by mal mať schopnosť bez tlmočníka rokovať aspoň v jednom svetovom jazyku.

9. V prítomnosti ostatných charakteristík by bola prednosťou nielen životná, ale aj predchádzajúca politická skúsenosť, s ňou súvisiaca diplomatická obozretnosť, aj skúsenosť z činnosti v cudzom prostredí.

10. Prezident Slovenskej republiky by mal prednostne pochádzať zo slovenského prostredia, mal by mať slovenskú národnosť. Mal by mať dobrý vzťah a cit k našim krajinám v cudzine. Prezident SR by mal citlivo vnímať dianie v susedných

doterajšou činnosťou a publikáciami. Predložená vízia slovenskej budúcnosti musí byť odvodená zo strategického zhodnotenia Slovenska, z domácej i medzinárodnej situácie. Musí reagovať na národné dejiny, na vývin Európy a sveta, na integračné a globalizačné prúdy, na mocenské programy a zápasy.

12. Prezidentský kandidát by mal mať bohaté životné skúsenosti, mal by mať fyzické a psychické sily na vykonávanie tejto mimoriadne náročnej a zodpovednej funkcie, mal by to byť skúsený človek v zrelom veku, s prirodzenou autoritou, s oporou aj vo vlastnej rodine.

13. Prezidentský kandidát by mal už počas kandidatúry verejne zaujímať stanoviská k aktuálnym spoločenským, politickým a iným materiálnym i nemateriálnym, domácim a svetovým problémom, mal by sa zúčastňovať na verejných diskusiách o súčasnom, minulom i predpokladanom budúcom živote občanov, mal by preukázať svoju schopnosť úspešne usmerňovať vývin spoločnosti.

Kritériá na osobu budúceho prezidenta Slovenskej republiky by sa mohli a dali ešte doplniť ďalšími vlastnosťami. Uvedené kritériá sú však rozhodujúce.

Toto by si mali veľmi dobre uvedomiť voliči, o týchto otázkach by mali seriózne diskutovať naši politici a naše politické strany, a to práve s programom zabezpečenia všeobecného dobra. O toto by mali mať záujem naše komunikačné médiá. Týmto myšlienkami by sa mala zaoberať aj naša mládež, najmä vysokoškolská mládež, malo by sa o nich hovoriť v našich rodinách, v slovenských inštitúciách a organizáciách, v publicistike. Mala by to byť súčasť celonárodnej "občianskej výchovy". Ak sa o osobných predpokladoch prezidentských kandidátov nebude uvažovať a diskutovať pred voľbami, hrozí riziko manipulácie voličov egoistickými politickými rozhodnutiami, ovplyvňovaním diania finančnými skupinami, možno aj vonkajšími záujmami atď.

Je správne, ak sa o tento post môže chádzať aj tzv. obyčajný občan, niekde je však chyba, ak sa dnes oň uchádzajú aj občania, ktorí majú (alebo v minulosti deklarovali) znehodnocujúci postoj k dejinám a kultúre nášho národa, občania bez doterajšej spoločenskej angažovanosti, Neslováci alebo celkom neznámi občania.

Od osobnosti prezidenta, od jeho autority, vzdelania a rozhladenosti, od jeho politickej nepodkupnosti a zásadovosti, od jeho osobnej slobody a neovplyvniteľnosti subjektívnymi alebo skupinovými záujmami závisí veľmi veľa. Prezidentská autorita, angažovanosť a moc môže podstatne ovplyvňovať stav a vývin spravovanej spoločnosti, najmä konanie vlády a parlamentu, ale aj iných celospoločensky významných inštitúcií.

Prezident musí byť autorita. Prezident musí byť nezávislá autorita.

Nasledujúca voľba nášho prezidenta by sa nemala stať predmetom politických špekulácií a mocenských kalkulácií za chrbtom spoločnosti. Mala by jej predchádzať celonárodná diskusia - určite aj o tom, čo je v tomto dokumente.

Aký by mal byť prezident SR

získavať si poslucháčov hľadaním a nekompromisným obhajovaním pravdy, nespochybniteľnou zhodou myslenia, cítenia, reči a skutkov.

7. Slovenská republika potrebuje prezidenta s preukázanou schopnosťou i programom zjednocovať ľudí a skupiny ľudí, spájať politicky roztrieštenú slovenskú spoločnosť. Jeho kandidatúru by mali pripravovať politické strany, spoločenské, kultúrne, ale aj náboženské inštitúcie. Takáto zhoda je dôležitým predpokladom

krajinách, osobitne aj v slovanskom svete. Budúcnosť Slovenskej republiky ako štátu závisí aj od postojov budúceho prezidenta k všetkým prúdum a požiadavkám, ktoré sa dotýkajú slovenskej identity a slovenských tradícií, štátnej suverenity a územnej celistvosti Slovenskej republiky. Aj tieto postoje by mali byť preukázateľné.

11. Prezident Slovenskej republiky musí mať víziu slovenskej budúcnosti. Túto víziu by mal doložiť

Snímka: Ján Motulko

Zamyslenie nad rokom dvoch pápežov

Jednou z najpozoruhodnejších a najprekvapivejších udalostí roka 2013 bola rezignácia pápeža Benedikta XVI. a zvolenie jeho nástupcu, argentínskeho arcibiskupa-kardinála Jorge M. Bergolgia, ktorý si zvolil meno František. Novozvolený pápež vo veľmi krátkom čase upútal pozornosť a získal si obľubu nielen v kresťanskom svete, ale aj v takých kruhoch, ktoré v minulosti mali vlažný, alebo nepriateľský postoj voči Cirkvi a jej vedúcim predstaviteľom. Kým Benedikt XVI. bol vystavený neúprosnej kritike a v každom jeho čine a výroku sa hľadali len negatíva, ku každej jeho iniciatíve sa vynášali výhrady, František už od svojho prvého vystúpenia nachádzal sympatie a veľmi pozitívne komentáre. S obdivom a pozitívne sa poukazovalo aj také malichernosti, že si nebol tradičné červené topánky, ale obyčajné čierne, že mu aktovku nenesie jeho sekretár, ale že si ju nesie sám a podobne. Spočiatku sa mnohí pozorovatelia vatikánskej scény nazdávali, že táto fascinácia novozvoleným pápežom potrvá iba prvých sto dní, ale ako sa ukázalo, František si ju udržal aj naďalej. Natoľko, že ho prestížny americký týždenník Time ho poctil titulom osobnosti roka 2013, a iný vplyvný americký magazín ho označil za "najelegantnejšie oblečeného muža roka".

Ako každý pápež aj František prišiel so sebou do Vatikánu nové spôsoby a svojský štýl riadenia Cirkvi. To sa stáva pri každom nástupe nového pápeža na trón sv. Petra, lebo to vyplýva z charakterových vlastností a osobnej individuality. Tento pápež však vedel premietnuť svoje osobné charizmy do verejných vystúpení, príhovorov a rozhovorov tak účinne a nevťeravo, že ulahodil vkusu konzervatívnych i liberálnych skupín v Cirkvi, ako aj tým najrozličnejším spoločenským a záujmovým zoskupeniam mimo Cirkvi. Kým jeho predchodca akosi nevedel nájsť cestu k vybudovaniu priaznivého obrazu (favourable image) a jemu naklonených vzťahov (PR, public relations) v sekulárnej tlači, Františkovi sa to podarilo hneď od začiatku a nad očakávanie. Veľmi výrazne sa to odráža v postojoch médií voči pápežovi: Veci, ktoré len pred rokom by boli predmetmi kritiky, sa dnes prijímajú zhovievavo, dokonca i s pochvalou. Tak, napríklad, rozhodnutie pápeža Františka nenastáňovať sa do pápežského paláca, ale bývať a úradovať v skromnej hotelovej suíte domu sv. Marty sa označuje za prejav pápežovej skromnosti a lásky k chudobe. Keby to bol urobil Benedikt XV., pravdepodobne by sa mu to bolo vyčítalo, že porušuje tradíciu. Alebo keď pápež František položartovne poznamenal, že niektoré rehoľníčky nesprávnym chápaním svojho povolania majú nábeh stať sa "starými dievkami". Keby to bol povedal Benedikt, v oznamovacích prostriedkoch by sa bola strhla búrka rozhorčenia a obviňovania z "chlapského šovinizmu" - u Františka sa to odbaví poznámkou, že "má zmysel pre hu-

mor." Dňa 11. septembra 2013 pri všeobecnej audiencii František porovnával Cirkev k starostlivej matke a v tejto súvislosti povedal: "Všetky naše mamičky majú svoje chyby... ale keď nám príde hovoriť o týchto chybách, usilujeme sa ich zakryť, lebo aj takto dokazujeme, že máme naše matky radi." Netreba veľa fantázie predstaviť si, aký pokrik by sa ozýval v sekulárnych médiách, keby bol Benedikt takto zľahčoval postoje niektorých biskupov a rímskych kongregácií k pokleskom kňazov obvineným zo sexuálneho obťažovania mladistvých.

Známy americký vatikanista John L. Allen nedávno poukázal, že výsledkom tohto nerovnakého hodnotenia dvoch pápežov vzniká takmer absurdná situácia, že "v médiách sa Benedikt a František stavajú proti sebe skoro ako hmota a anti-hmota; ako tradícia proti obnove, ako dogmatizmus proti súcitu a pod." A ďalej poznamenal, že "vo svetle verejnej mienky rozdiel medzi Benediktom a Františkom sa dá vari najlepšie vyjadriť takto: za Benediktovho pontifikátu, ľudia sa nazdávali, že čokoľvek im v Cirkvi vadilo, za to bol zodpovedný pápež; dnes majú sklon obviňovať z takýchto pocitov skôr seba než pápeža".

Je to zaujímavý jav a mnohí vážni katolícki pozorovatelia si kladú otázku, či je to ozaj dobré, keď sa na Kristovho námestníka priam sype chvála zo všetkých strán. Či tá rozdielnosť v posudzovaní má svoje korene v obdive charizmatického pápeža, alebo či za tým treba vidieť aj niečo iné - či to nie je ten povestný "danajský dar". Inými slovami, či sa za úmyslom darcu neskrýva niečo nekalé.

Pod vplyvom médií vzniká situácia, že verejnosť začína očakávať z Vatikánu každý týždeň niečo nové: nový prístup k starým problémom, smelý odklon od tradície, výrok s nádychom senzácie... Viacerí žurnalisti a publicisti už aj formulujú svoje očakávania a podsúvajú pápežovi, aké reformy by mal v Cirkvi presadzovať, aby si udržal postavenie "obľúbeného pápeža" a mediálnej celebrity.

Na skutočnosti je však treba pozerať trochu triezvejšie. Odhliadnuc od toho, že František by nebol tým, čím je, keby sa Benedikt nebol odhodlal k hrdinskému kroku a rozhodol odstúpiť, je dôležité zaznamenať aj to, že Františkov pontifikát je zatiaľ príliš krátky, aby sa mohol označiť jednoznačne ako prelomový alebo zlomový. Je pravda, že veľa povedal, čo sa povedať malo a naznačil, že má v pláne urobiť všeličo ináč, ako sa to robilo doteraz. Ale pokiaľ ide o konkrétne činy a praktické opatrenia, tu zatiaľ je iba pokračovateľom diela svojho predchodcu Benedikta XVI. Jeho encyklika Lumen Fidei (2013) je z veľkej časti dielom Benedikta XVI.; finančná reforma a reorganizácia IOR (tzv. Vatikánskej banky) je iba dokončením projektu, ktorý vznikol a sa rozbehol z iniciatívy Benedikta XVI.; "zero tolerancia" voči kňazom a duchovným osobám, ktoré sa dopustili sexuálnych priestupkov, má tiež svoje začiatky v

rokoch, keď na pápežskom tróne sedel Benedikt XVI. Aj o ostatných plánoch a činoch sa dá povedať, že zatiaľ pápež František nevykonal nič, ani nezaviedol nič, čo by nebol mohol urobiť aj Benedikt XVI., alebo ktorýkoľvek z jeho predchodcov.

František sa ujal pápežského úradu v ťažkom období Cirkvi a čakajú ho náročné úlohy a skúšky. Treba sa nám modliť, aby v nich ostal. Lebo v histórii je niekoľko prípadov, kde sa mienka sekulárnych médií obrátila proti pápežovi. Stalo sa to napríklad aj Piovi IX., ktorý bol zvolený za pápeža roku 1846. Britský cirkevný historik Eamon Duffy o ňom zaznamenal, že "bol jedným z najobľúbenejších pápežov, aký bol kedy zvolený" (the most likeable pope ever elected). Medzi vtedajšími kardinálmi prevládalo presvedčenie, že Cirkev a ešte viac cirkevný štát potrebujú politické reformy. (V tom čase totiž pápež bol nielen hlavou katolíckej cirkvi, ale aj svetským vládcom rozsiahleho územia v strednom Taliansku). A tak zvolili za pápeža pomerne mladého kandidáta Giovanni Mastai-Ferretiho, ktorý zasadol na Petrov trón pod menom Pius IX.

Voľbu Pia IX. prijala talianska i svetová verejnosť s potešením. Bol známy pre svoj charitatívny postoj voči chudobným, rád sa stretával s ľuďmi, vedel každého prívetиво oslovit' a prejavoval porozumenie voči každému. Len čo sa ujal vedenia Cirkvi udelil generálnu amnestiu všetkým politickým väzňom a začal "liberalizovať" administratívny aparát Pápežského štátu. Ale čím viac "liberalizoval", tým viacej sa od neho žiadalo. Kríza vypukla začiatkom roka 1848, keď liberálne kruhy od neho chceli, aby sa postavil na čelo talianskych štátov a vyhlásil vojnu Rakúsku. Pius IX. im odpovedal, že ako zástupca Krista, ktorý je Kniežatom Pokoja, nemôže vyhlásiť a viesť vojnu proti kresťanskému štátu. Nasledovali búrlivé demonštrácie a v priebehu niekoľkých týždňov sa z "populárneho pápeža" stal "nepriateľ ľudu". Dav zavraždil jeho ministra, ohrozoval jeho spolupracovníkov, ba i jeho samého. Pred smrťou ho zachránil bavorský a francúzsky veľvyslanec, ktorí mu pomohli (v novembri 1948) v preoblečení utiecť z Ríma do Gaety. Do Ríma sa mohol vrátiť až v apríli 1850, keď pomocou francúzskeho vojska sa podarilo revolúciu v Taliansku potlačiť. Po tejto traumatickej skúsenosti Pius IX. mal už celkom iné názory o liberáloch a o moderných liberálnych prúdoch....

Od roku 1848 sa veľa zmenilo a dnes už sa netreba báť, že by sa vtedajšie udalosti mohli opakovať vo svojej brutálnej podobe. To však neznamená, že by sa nemohli opakovať v inej forme. Nezaškodí pripomenúť si, že manipulátori verejnej mienky majú svoje záujmy a tie len zriedkavo sú totožné so záujmami pápeža a Cirkvi. Svätý Otec František to iste vie a to je jeden z dôvodov, prečo sa tak často obracia na veriacich s výzvou: MODLITE SA ZA MŇA!

FRANTIŠEK VNÚK

Vo štvrtok 16.1. som sledoval televíziu reláciu M. Jílkovej "Máte slovo". Tentokrát bola o cirkevných reštitúciách. O nich však teraz nechcem hovoriť, i keď s nimi, samozrejme, súhlasím. Niečo iné však považujem v tejto diskusii za ešte závažnejšie.

Úplne ma šokovala miera fanatickej, priam až satanskej nenávisti voči Katolíckej cirkvi - a to sa zďaleka netýkalo len reštitúcií. S hrôzou som zistil, že zhromaždené publi-

RADOMÍR MALÝ

Bude Česko novou Sýriou?

kum na podporu odporcov reštitúcií považuje Cirkev za zločineckú organizáciu, ktorá okrem lúpenia, krádeží, vrážd a upaľovania, nerobila nikdy nič iné. Akási dáma z publika dokonca prehlásila svätého Cyrila a Metoda za zločincov, ktorí zaplavili našu zem krvavým násilím a terorom. Potom už len stačilo, aby istý pán Antonín Vaněk, predseda tzv. Humanistického (!) združenia ČR so 17 členmi, požadoval úradnú likvidáciu Katolíckej cirkvi, lebo hlásatelia katolíckych právd sú vraj podvodníci a na podvoje je založené aj každé inštitucionálne náboženstvo. Som si takmer istý, že keby dal niekto v tom momente tejto klake do rúk samopal, okamžite sa vydá na najbližšiu faru alebo do najbližšieho kostola a začne strieľať. Akoby ma bol zasiahol elektrický prúd, preletela mi hlavou myšlienka na Sýriu, kde sú kresťania vraždení a fyzicky napádaní z holej nenávisti. Tam sú však páchatel'mi moslimovia. Smerujú azda liberálni radikáli a staro- aj neomarxisti k niečomu inému?

Pozrime sa však kriticky aj do vlastných radov. Ak niekto pred kompetentnými orgánmi prizná, že je zlodej; nesmie byť prekvapený, že sa na neho bude verejnosť dívať ako na zlodēja a to bez ohľadu na to, či to je alebo nie je pravda. Ak sa po II. vatikánskom koncile vedenie Cirkvi neustále ospravedľovalo za inkvizíciu, krížové výpravy, protižidovské pogromy, čarodejnícke procesy a rekatolizáciu, potom sa niet čomu čudovať, ak dá bežný občan za pravdu proticirkevnej propagande označujúcej Cirkev za dvetisíc rokov prežívajúcu bandu zlodějov a vrahov, hoci je realita celkom iná. Samozrejme, neobhajujeme neobhájiteľné. Objektívne zlo a násilie, ktorého sa dopustili niektorí predstavitelia Cirkvi, treba kategoricky odsúdiť. Ale zároveň sa musíme aj energicky brániť a povedať, že inkvizícia nebola antihumánnou organizáciou, ale spravodlivou a vo svojej dobe najmiernejšou súdnou inštitúciou, ktorá zabránila krvavému zúčtovaniu s katarmi, hoci ich zločiny volali do nebies o pomstu. Krížové výpravy boli obrannými vojnami proti agresii krutých tureckých mohamedánov. Protižidovské pogromy neorganizovala Cirkev, išlo o neospravedliteľné činy rozhorčeného davu, ktoré cirkevné autority vždy odsudzovali. Veď napríklad len pápeži vydali 300 úradných dokumentov proti pogromom... Čarodejnícke procesy neboli dielom Cirkvi, ale pozostatkom pohanstva a

cirkevné autority vystupovali proti nim. Rekatolizácia 16. a 17. storočia bola vedená omnoho miernejšou formou než protestantizácia katolíckeho obyvateľstva po vystúpení Luthera, Zwingliho a Kalvína. Prečo sa ako katolíci bojíme predložiť tieto fakty? Prečo tak málo hovoríme o charitatívnom, civilizačnom a kultúrnom prínose Katolíckej cirkvi pre ľudstvo? Prečo až na výnimky mlčíme o krvavých zločinoch a genocíde kresťanov, ktorú spáchali odporcovia Cirkvi, či už šlo

o osvietenskú a slobodomurársku Francúzsku revolúciu, talianske "risorgimento" na čele s Mazzinim a Garibaldi, boľševickú hrôzovládu v Rusku, Mexiku, Španielsku, Číne a v Severnej Kórei, kde prebieha dodnes... Táto genocída má na svedomí len za posledné dve storočia omnoho viac nevinných obetí než excesy inkvizície a krížových výprav. Ak to neberieme na zreteľ a iba sa ospravedľujeme, nemôžeme sa čudovať, že súčasný prezident Svetového zväzu ateistov Richard Dawkins po veľkých ospravedliveniach Cirkvi roku 2000 prehlásil, že ak sa katolíci sami priznávajú k týmto "zločinom"; tak prečo sa nerozpustia, prečo zotrávajú v tejto "zločineckej" organizácii a udržujú jej existenciu? To, čo je všeobecne platné, platí aj v prípade českých dejín. Prečo sa bojíme povedať, že Hus bol síce upálený, ale on sám má na svedomí výzvy na upálenie duchovných, ktorí mu nevyhovovali? A že husiti následne povraždili desaťtisíce katolíkov, ktorých jediným "previnením" bola vernosť katolíckej viere? Prečo sa hrdo nepriznáme k dedičstvu pobielohorskej rekatolizácie (násilie, ku ktorému ojedinele dochádzalo, treba, samozrejme, odsúdiť), ktorá znamenala po všetkých stránkach mohutný kultúrny a civilizačný rozkvet? Nie som taký naivný, aby som si myslel, že tento obranný postoj v súlade s pravdou nás môže uchrániť pred prenasledovaním. Lenže naši nepriatelia nás budú predsa len brať vážnejšie. Aj ten najväčší zločinec má akúsi podvedomú úctu k človeku, ktorý sa hrdo hlási k svojim stanoviskám a má odvahu ich obhájiť. To by mohlo mať za následok aspoň to, že niektorí z tých, čo trpia predsudkami voči Cirkvi, zmenia svoj postoj. A ešte čosi. Neomodernistickí katolíci, ktorí sa stále ospravedľujú, sa prenasledovania báť nemusia. To čaká skôr nás, pravoverných katolíkov, ochotných brániť autentickú katolícku náuku a minulosť Cirkvi. Ak tomu dnes neomarxisti, slobodomurári a ďalšia podobná zberba pripravujú svojou lživou a podvodnou agitáciou živnú pôdu, tak sa katolíci nesmú správať ako pajáci ospravedľujúci sa za všetko, dokonca i za to, že ešte vôbec existujú... Ale zachovať sa ako naozajstní "chlapí" a naozajstné "ženy" podľa vzoru Jany z Arku, čo dokážu nekompromisne stáť za pravdou a obraňovať ju, ako vravel svätý Pavol: "vhod i nevhod".

Z češtiny preložila Katarína Džunková

Múdri sme dost'...

Dlho som nevenoval veľkú pozornosť rôznym medzinárodným hodnoteniam kvality školstva, podľa ktorých sa naše školy objavovali na spodných priečkach alebo sa vôbec do hodnotenia kvality nedostali. Viem, že často sa kritériá zvolia podľa toho, aký výsledok chce hodnotiteľ dosiahnuť v zmysle vety: "Čo sa babe chcelo, to sa babe snilo". Ostatné výsledky monitoringu základných škôl, podľa ktorého sa naši žiaci 9. ročníkov zaradili na posledné priečky, a to i za krajiny, v ktorých sa vo vysokom percente vyskytuje negramotnosť, je už alarmujúce a svedčí o tom, že treba konať, aby národ neosprosteli! Veď vzdelanostná úroveň našich občanov a vysoká kvalita nášho školstva boli tým, čo nás radilo medzi špičku v Európe a to platí od čias misie solúnskych bratov napriek mnohým prekážkam až podnes. Vzdelanost' sme vyvážali do sveta od čias Veľkej Moravy cez americké (šifové) vysťahovalectvo až povojnovú a socialistickú emigráciu a duchovne sme výdatne posilňovali súčasných svetových lídrov na poli vedy a školstva a nositeľov Nobelových cien. Vari poslednou kvapkou je správa o tom, že v rámci EÚ sa nebudú uznávať naše vysokoškolské diplomy v dôsledku problémov s akreditačnou komisiou. To už nie je problém, to je hanba!

Nie som zástancom nostalgických návratov do minulosti, ale na tradícii sa vždy budovali a z nej vychádzali nové a progresívne myšlienky a diela.

Odveká túžba ľudstva po vzdelaní, vedomostiach, múdrosti musí mať svoju materiálnu oficiálnu ustanoveniu vo forme školy - učilišťa a celý školský systém nemôže existovať bez osvietených ľudí, schopných a ochotných odovzdať objavy, poznatky, skúsenosti ďalším generáciám.

V oblasti školstva na našom území je významný rok 1465, keď pápež Pavol II. dovolil založiť Univerzitu Histropolitana v Bratislave a za jej kancelára bol v r. 1467 menovaný ostrihomský arcibiskup Ján Vítěz zo slovenskej obce Čiv. Ako je už u nás obvyklé, po náhle smrti kráľa Mateja Korvína (1490) pre nedostatok peňazí zanikla, lebo o jej rozkvet sa zaslúžil výkonný rektor-bratislavský prepoš Juraj Schomberg a veľkorysá finančná podpora kráľa Mateja. Za určitú kontinuitu možno pokladať založenie Univerzity v Trnave ostrihomským arcibiskupom Petrom Pázmaňom r. 1635, a to pôvodne s fakultami filozofickou a teologickou, neskôr právnickou a až v r. 1770 lekárskou. Bola to v tom čase jediná univerzita v Uhorsku a študovali na nej prevažne slovenskí študenti. Táto podľa slov zakladateľa "skromnučka univezitôčka" pretrvala vyše 140 rokov.

Nie je bez zaujímavosti, že i prvá vysoká škola technického smeru na svete vznikla na území

Slovenska v Banskej Štiavnici r. 1735 pôvodne ako lesnícky ústav, ktorý r. 1770 osvietená panovníčka Mária Terézia pod názvom Banícka a lesnícka akadémia povýšila na vysokú školu, čím prejavila svoj záujem riešiť zložitú situáciu vo významnom odbore ako lesníctvo a s ním súvisiace baníctvo.

Keď cisár František Jozef I. povolil r. 1862 založenie Matice slovenskej a troch slovenských gymnázií (Veľká Revúca, Turčiansky Sv. Martin a Kláštor pod Znievom) uplynulo už 100 rokov po Akadémii v Banskej Štiavnici.

Vzdelanost' je pre mocných tohto sveta nebezpečná, lebo už r. 1874 Uhorská vláda všetky tri slovenské gymnázia - zo zbierok a darov slovenského národa otvorené a udržiavané-zrušila a slovenský dorast surovo pomáľarčovala na Dolnej zemi. Dnes viac ako vtedy sa uplatňuje okrídlená veta "Múdri sme už dost', len peniaze nemáme!", a tak šetríme na tom, čo najviac potrebujeme - na vzdelávaní a vede.

Pritom sme zdedili dobrú infraštruktúru v školstve. Len pripomeniem, že ešte r.1995 rezort pôdohospodárstva riadil 107 odborných učilišť, väčšinou dobre personálne aj technicky vybavených v pomerne moderných budovách, čo bolo ich kľatbou, lebo museli odolávať rôznym privatizačným chutkám! Faktom však je, že vychovávali budúcich rybárov, lesníkov, koniarov, pivovarníkov, záhradníkov, ale aj mäsiarov, mliekarov a mechanizátorov. Dnes sa tieto profesie vyskytujú na zozname chýbajúcich profesií. A koľko škriepok bolo pri snahe o zmenu zriaďovateľskej pôsobnosti z Ministerstva pôdohospodárstva do pôsobnosti Ministerstva školstva. I dnes som presvedčený, že každý nech riadi to, čomu rozumie a čo pre svoju existenciu potrebuje.

Ešte k otázke financií. Samozrejme každá vysoká kvalita je finančne náročná, aj mzdové nároky učiteľov uznávam a pokladám ich za oprávnené, ale pripomeniem, že nikdy neboli dostatočne uspokojované.

Poznáam z vlastnej skúsenosti riaditeľa jednotriedky v podhorskej dedinke. Manželia dokázali veľmi kvalitne učiť deti a stihli v dedine nacvičiť divadlo, zborový spev, ľudové tance a riaditeľ stihol učiť celé Slovensko včelárstvu a ovocinárstvu a ešte aj hral v kostole na organe a vybavil každý pohreb v dedine. Ale nielen učiteľ, aj tamojší lekár nikdy neposlal chorého na pohotovosť ani do mesta, dokonca v noci, keď ho volali, sadol v zime do auta, z ktorého na noc vypustil z chladiča vodu a išiel za pacientom. Rovnako nikdy neodmietol nočnú pomoc pri telení kráv veterinár a zootechnik, a tá bola potrebná v jarých mesiacoch veľmi často. A nepamätám si otázku: "Čo za to?" To je výkon povolania v praxi, to nie je nádenná nútená práca, ale pocit zodpovednosti a profesijnej hrdosti.

Poznal som kňaza, obdivova-

teľa prírody, ktorý pôsobil v obci pod Súľovskými skalami a vystúpil na ne iba veľmi sporadicky, len vtedy, keď si našiel za seba na fare náhradu. Mobilné telefóny neboli a čo ak by bolo treba zaplatiť ťažko chorého alebo umierajúceho? To si nedovolil riskovať!

Na druhej strane musím si postažovať i na to, že spoločnosť akosi stráca úctu a vďačnosť k ľuďom, ktorí robili nad svoje povinnosti a nad úroveň svojich plátov.

Jeden príklad za všetky. Mnohé roky sa môj otec zastavoval pri návšteve cintorína vo svojej rodnej obci pri skromnom hrobe. Povedal, že tam leží jeho učiteľ. V uplynulom roku na Dušičky som na kamennom náhrobnom pomníku našiel ceduľu s oznamom, že hrobové miesto nie je zaplatené. To znamená, že bude po čase zlikvidované. Nuž ak si aj nepamätáme, ale je tam už aj kovová tabuľka, ktorá hlása, že tu odpočíva Michal, ktorý tu bol správcom školy 30 rokov. To by malo stačiť, veď naznačuje, že prišiel do dediny, vychoval niekoľko generácií občanov obce, nezaložil si vlastnú rodinu a zložil kosti tam, kde pracoval a dožil. Ak treba, adresu poskytnem.

Viem, že ani najväčšia suma najnovších poznatkov a vedomostí nevytvára kompletného, plnohodnotného a užitočného človeka-profesionála, lebo až prax je kritériom úspechu a jediné osvedčenie vydáva život až potom, keď sa teoretická báza stretne s realitou a správne na ňu zareaguje a vytrvá i v nepriaznivých podmienkach, hraničiacich s ľudskými možnosťami.

Dnes to nie je jednoduchá vec, lebo i keď vedomostná úroveň absolventov klesá, tak stretnúť sa po skončení školy so vzormi v praxi je takmer nemožné. Kto má dnes v tejto spoločnosti stojacej na zisku záujem vytvoriť dobrými podmienkami základ pre nastupujúcu tvrdú, nemilosrdnú, bezohľadnú konkurenciu?

Volalo sa to nástupná, zácviková prax, ktorú pre absolventov škôl platil štát v tých najlepších podnikoch a táto absolvovaná stáž bola vstupenkou do ďalšej profesnej kariéry.

Viem, že o čosi sa teraz kompetentní pokúšajú, ale prečo bolo treba tento systém najprv zavrhnúť. To musíme vždy všetko budovať na ruinách? A vieme vôbec dnes objaviť poľnohospodárske podniky so správnou výrobnou praxou?

Nuž v porevolučnom období sme nemali šťastie na osvietených ministrov školstva. A kto sám nehovorí, nemôže zapalovať. Deficit odbornosti, ochoty obetovať sa a riskovať, pobiť sa za dobrú vec, to chýbalo a plnila sa iba politická vôľa a výsledok je dnešná bieda školstva, lebo za všetkým nie sú iba peniaze, ale predovšetkým obeť, horliví, statoční osvietení ľudia.

NORBERT M. BEŇUŠKA
(Doc. MVDr. Ing., PhD.).

Za 77 rokov môjho života ma nadchli tri celonárodné eufórie. Tá prvá v detstve, keď som ako malá školáčka prežívala radosť z nášho samostatného štátu, spojenú s hrdosťou na slovenský národ, ktorý cez slová svojich kňazov, biskupov a básnikov uchovával uprostred vojrovej pomätenosti kresťanské hodnoty. Ale keď sa cez Slovensko prevalil front a nastával vytúžený mier, našli sme sa spolu s celou východnou a strednou Európou na spustošenom brehu, na ktorom dejinné tsunami zanechalo iba trosky všetkého, čo nám dovtedy vytváralo pocit sporiadaného domova a štátu. Tlak Berlína vystriedal ešte horší nátlak Moskvy. Už v prvých hodinách po prechode frontu sa osloboditelia

OLGA SLIVKOVÁ - ČARNOGURSKÁ

Dejiny sa nekončia

neblaho zapísali do našich dejín rabačkami, znásilňovaním a odvliekáním do sovietskych gulagov. Pre spravodlivosť treba uviesť, že k tomu často prispievali aj udavania pre malicherné susedské spory, lebo my Slováci sme ani doteraz celkom nevyrástli zo žabomyšských hádok, tak na vlastnom piesočku, ako aj v politike. Kto mohol alebo musel, utekal cez vojnu zbadačené Rakúsko do Talianska a odtiaľ do Kanady alebo Argentíny. Ale ako dosvedčujú zápisky týchto nedobrovoľných emigrantov, u koho našli americké hliadky slovenské doklady, vrátili ho na Slovensko, kde ho čakali preplnené väznice, pracovné tábory, prípadne aj deportácia do gulagu. Hneď po vojne bolo na Slovensku uväznených vyše 80 000 študentov a príslušníkov inteligencie. Bola to "očista" slovenského národa od vzdelanej vrstvy, ktorá študovala alebo tvorila v kresťanskom ovzduší vlastného štátu, Moskvou i Benešom označeného za "klérofašistický". (Poliakom to dal urobiť Stalin ešte za vojny, v Katyni.)

Druhá vlna eufórie sa zdvihla za dubčekovskej jari. Znova sme uverili, že zima je už natrvalo za nami. Kresťanské čítanie v nás aj po dvadsaťročnom prenasledovaní žilo ešte natoľko, že sme boli ochotní akceptovať z komunistickej ideológie pozitívne heslá ako "solidarita pracujúcich mas", "svetový mier", "sociálna rovnosť", "pracovná morálka", aj keď boli iba propagandou, a dať im skutočnú náplň "socializmu s ľudskou tvárou". Nečakaná invázia ruských tankov túto našu eufóriu ešte umocnila. Pred zrakom svetovej verejnosti sme sa ocitli v úlohe hrdinov. V tankoch sedeli mladí Rusi a Ukrajinci, zmätení, lebo tu nenašli "kontrarevolúciu", proti ktorej ich vyslali, ani nepriateľov, ale slovensky cítiacich, ruštinu ovládajúcich občanov, s vyššou životnou úrovňou, než mali oni doma.

Mnohí naši, hlavne mladí, však nechceli čakať, až sa znova spustí "železná opona" a odreže nás od demokratického sveta. Vyše 120 000 občanov emigrovalo z Československa do Kanady a Austrálie, lebo európske štáty ich nechceli prijať. Západní spojenci nás vtedy zradili vlastne už

po tretíkrát. Prvý raz v Mníchove, v septembri 1938, keď Československo vydali Hitlerovi. Druhý raz vo februári 1944 na konferencii v Jalte, keď ponúkli východnú a strednú Európu Stalinovi. Človek mieni, Pán Boh mení, - dejiny napokon vždy zabočia kamsi inam, než ich nasmerujú štátnici a ekonómovia.

Tak sme sa dožili aj tretej vlny eufórie. Dostala názov "nezná revolúcia". Aj tento raz sa však ukázalo z časového odstupu, že tú "neznú" pripravili dravci, ktorí zatúžili sprivatizovať socialistické podniky a banky do svojho vlastníctva. Sami ich nevedeli zodpovedne a čestne riadiť. Ani sa na to nechystali. Vytunelovali ich a predali zahraničným investorom. Peniaze zo štátnej

banky ešte pred pádom komunizmu previedli na zašifrované kontá do zahraničia. Preprané ich potom dostali späť, ale už na súkromné účty vlastných eseročiek. Prekvapujúco rýchle u nás vznikla vrstva bohatých, ňou financované politické strany, bulvárne masmédiá a tajná i súkromná polícia. Na uliciach sa objavili masívne BMW autá s nepriehľadnými sklami. Riadili ich arogantní čiernoodenci s býčou šijou, vyholenými hlavami a vlčou tvárou. Napodiv nezasahovali proti drogovým mafiam, zaplavujúcim našu krajinu hlavne z Albánska, ale proti prezidentovi Kováčovi a drobným i stredným podnikateľom, čo neboli z tábora vyvolených strojcov pseudotransformácie. Tí ich nepustili medzi seba. Vyskytli sa aj vraždy. Vznikajúce malé rodinné podniky, ako reštaurácie, bufety, penzióny, zaťažené čerstvými hypotékami, museli odrazu platiť výpalníkom a čeliť zmanipulovaným zákonom, ktoré platia dodnes. Umožňujú napríklad úzerové pôžičky nebankových spoločností, podvodné zmluvy, prehnane nastavené hypotéky, rozhodcovské súdy spriaznené s bytovými mafiami, exekúcie bytov, domov a nehnuteľností v rekordne krátkom čase - v súčasnosti ich na Slovensku prebieha milión. Ale ak sa chce postihnúť občan obrátiť na súd, proces sa umelými prietahmi predlžuje na celé desaťročie. V Bratislave sa napríklad termíny pojednávania regulérne stanovujú najskôr o rok, po ktorom nasledujú ešte nekonečné prieťahy. Rodiny zbavené prístrešia a mladí ľudia strácajú nádej na bývanie, hoci je v tomto meste momentálne vyše 17 000 prázdnych bytov. Pre výšku nájomného sú však priemernému občanovi nedostupné. Postihnuté rodiny sú odkázané na milosť a nemilosť príbuzných alebo známych, či ich niekto prichýli. Úrady ich odbavujú stereotypným: "Nemáme financie." (Pripomína to ich odpoveď za prvej ČSR: "Nelze vyhověti".) Voľakedy tu boli mestské byty, ubytovne a penzióny dotované cirkvami, za socializmu štátom. Dnes nám však vládnu iba peniaze.

(Pokračovanie na 11. strane)

Dňa 9. augusta 1945 dopustila Božia prozreteľnosť zhodenie atómovej bomby s názvom "Fat Man" z lietadla B-29 na husto zaľudnené mesto Nagasaki. Epicentrom výbuchu bola štvrt' Urakami, duša a srdce japonského katolicizmu od 16. storočia. Cieľom môjho článku je vysvetliť Boží zámer v tejto strašnej udalosti, ako ju Fr. Paul Glynn popisuje vo svojej knihe *Pieseň pre Nagasaki* s podtitulom *Príbeh Takashiho Nagaia: vedca a konvertitu, ktorý prežil atómovú bombu*.

Nagasaki je najstarší otvorený prístav v Japonsku a zároveň aj jeden z najkrajších: nachádza sa v najjužnejšej časti krajiny, na západnej strane ostrova Kjúšú približne 50 míľ od brehov Severnej Kórey. Veľkú časť Nagasaki tvorí prírodný prístav s prístupom chráneným niekoľkými ostrovmi. Skladá sa z husto osídlenej obytnej a komerčnej oblasti zasahujúcej niekoľko míľ do údolia ústiaceho do prístavu, na terasách rozprestierajúcich sa na svahoch hôr. Hoci obchodné aktivity tejto oblasti v 20. storočí poklesli - zvlášť po Druhej svetovej vojne, keď bol prerušený obchod s Čínou; jej priemyselný význam, naopak, vzrástol. V priebehu 20. storočia sa Nagasaki stalo centrom japonského lodného staviteľstva.

KATOLÍCKE DEDIČSTVO NAGASAKI

Nagasaki bolo prvýkrát evanjelizované roku 1549 jezuitskými misionármi z Portugalska pod vedením španielskeho jezuitu svätého Fran-

BRAT ANTHONY JOSEMARIA

Katolícky holokaust v Nagasaki

na územie Japonska a horlivo pracovalo uprostred prenasledovania. Obracali ľudí na vieru a dokonca stavali kostoly a nemocnicu.

Roku 1596 cisár zakročil proti kresťanom a určil 26 hlavných páchatel'ov, ktorých zatkol v hlavnom meste Kjóto. Boli donútení pochodovať do Nagasaki, kde mal byť vykonaný trest smrti ukrižovaním. Medzi odsúdenými boli traja jezuiti, 15 členov františkánskeho terciárneho rádu, dvaja laici a šesť bratov františkánov. Každému z nich odrezali pred pochodom časť ľavého ucha a nútili ich prejsť v krutej zime vzdialenosť 500 míľ za tridsať dní. V Nagasaki boli priviazaní na kríž so železnou obručou okolo krku. Tesne pred popravou sa z dvadsiatich šiestich hrdiel ozval spev žalmov. Zhromaždené zástupy sa utíšili a začali počúvať. Potom jeden z mučeníkov zaspieval Sanctus ako pred obetovaním na svätej omši a v tom okamihu mučeníci obetovali sami seba na slávu Božiu. Ich životy sa umenšili, ako keď sa lisuje vinič a melie pšenica, aby z nich vznikol chlieb a víno pripravené na obeť. Potom jeden z františkánov na kríži predspieval najjednoduchšiu z litánií: "Ježiš, Mária... Ježiš, Mária..." Táto udalosť bola krásne prerozprávaná v *Piesni pre Nagasaki*:

Štyritisíc kresťanov v dave pokračovalo v modlitbe. Hazaburo Terazawa bol povereným vykonávateľom popravy, ktorý mal podať cisárovi správu o udalosti. Mal strach, že sa tento incident stane skôr ukázkou sily kresťanstva, než krvavým predstavením podľa cisárovho príkazu.

tiška Xaverského, ktorý sa vylodil v Nagasaki 15. augusta - na sviatok Nanebovzatia Panny Márie. Zhodou okolností presne o štyristo rokov neskôr 15. augusta 1949 a štyri roky po kapitulácii Japonska 15. augusta 1945 sa v Nagasaki konala veľkolepá oslava evanjelizácie Japonska za účasti vysokých cirkevných hodnostárov a vyslanca pápeža Pia XII. Koincidencia týchto troch udalostí na deň Nanebovzatia je trochu zarážajúca a ako sa ešte ukáže, nie je jediná.

Kresťanstvo sa z Nagasaki rozšírilo rýchlo. Roku 1580, len tridsať rokov po príchode jezuitskej misie, bolo v Japonsku asi 200 000 konvertitov. Znásobenie kresťanov pokračovalo napriek odporu budhistických kňazov a miestnych vládcov. Potom čo značné množstvo japonských feudálov a veľké množstvo samurajov spolu s desiatkami tisíc

roľníkov a mešťanov konvertovalo ku kresťanstvu, cisár Hidejoši odvolal svoju doterajšiu priazeň voči jezuitom, a nariadil ich vyhostenie z krajiny. Veriaci sa museli zrieknuť svojho nového náboženstva. Roku 1593 šesť františkánov pod vedením španielskeho mnícha Fr. Petra Krstiteľa vstúpilo

*Maketa atómovej bomby Fat Man
zhodenej na japonské mesto Nagasaki.*

*Katedrála Matky Božej
v Nagasaki
a netodistický kostol
v Hirošime (dole)*

Sv. František Xaverský vyučuje japonské deti

Jeden z dvadsiatich šiestich mučeníkov požiadal o posledné slovo. Bol to tridsať tri ročný jezuita Pavol Miki, syn generála Takajamovej armády, dokonale katechéta a kazateľ. Dobrá smrť bola nesmierne dôležitá pre samurajov - sami často kráčali smrťou v ústrety s "jisei no uta", piesňou na rozlúčku. Mikiho silný hlas sa o chvíľu rozoznel ponad dav:

"Som Japonec a člen Spoločnosti Ježišovej. Nespáchal som nijaký zločin. Jediný dôvod, prečo som odsúdený na smrť, je to, že som šíril evanjelium nášho Pána Ježiša Krista. Som šťastný, že smiem pre to umrieť. Smrť prijímam ako vzácny dar z rúk môjho Pána."

Dav sa Mikiho pýtal, či nemá strach, keď zazreli údes na tvári kohosi z dvadsiatich šiestich čakajúcich na popravu. Ubezpečil ich, že sa nebojí, pretože nebo je skutočné. Mal iba jediné pranie pred smrťou: aby aj oni uverili. Vravel, že odpúšťa cisárovi Hidejošimu a ďalším, čo sú zodpovední za jeho smrť. Potom s oslobodeným a zvonivým hlasom zaspieval pieseň pred popravou. Bol to 31. žalm, ktorý sa modlil Kristus na kríži: "Pane, do tvojich rúk porúčam svojho ducha..."

Terazawa dal pokyn a samuraji pohli bambusovými kopijami s oceľovými hrotmi. Vydali hrdelný výkrik a ich kopije sa prebodli hrude dvadsiatich šiestich kresťanov. Smrteľné ticho zástupov odrazu prepuklo do rozzúreného revu a Terazawa sa rýchlo stiahol, aby dokončil svoju správu. Predstavenie poníženia sa nevydarilo. Význam kresťanstva v krajine dramaticky vzrástol a narástol aj počet pokrstených.

Písal sa 5. február 1597, deň prvých japonských mučeníkov, dnes oslavovaný v Cirkvi dňa 6. februára. Kresťanstvo sa v Japonsku naďalej

rozširovalo aj po cisárovej smrti. Roku 1614 sa však začalo nové prenasledovanie a kresťania si hromadne vybrali radšej smrť, než by sa mali vzdať svojej viery. V priebehu roka boli zničené všetky kostoly a misijné centrá. Vládni agenti, vojaci a špehovia striehnucci zo všetkých strán popravovali kňazov a katechéto. Noví kňazi prichádzajúci zo zahraničia boli ľahko odhalení a následne popravení. Potom čo boli zavedené nové a ešte rafinovanejšie mučenia na rozbitie kresťanskej komunity, veriaci z Nagasaki sa odsťahovali na pobrežné ostrovy a do vnútrozemia, do blízkeho údolia Urakami. Našli si cestu, ako udržať vieru bez kňazov: stali sa roľníkmi a rybármi. Tvorili podzemnú cirkev. Určili spomedzi seba mužov, ktorí mali na starosti krst, ďalších na zostavovanie liturgického kalendára a dodržiavanie sviatkov a napokon "čokatu" alebo vodcu, akúsi hlavu spoločenstva.

Roku 1858 dorazili k brehom Japonska ozbrojený člny kapitán Perryho, aby prinútili Japonsko uzavrieť obchodnú zmluvu s USA. Hoci Európania postavili kostoly v Jokohame a Nagasaki, japonský šogúnovia do nich povolili vstup iba cudzincom. Roku 1864 dokončil kostol v Oura na juhu Nagasaki Fr. Petitjean z parížskej misionárskej spoločnosti, ktorý bol od čias v seminári ctiteľom japonských mučeníkov. V ktorýsi rušný ob-

chodný deň prenikol nepozorovane do kostola jeden z japonských kresťanov z Urakami a uvidel v ňom sochu Márie s Jezuliatom v náručí. Potom čo mu miestni predstavení potvrdili, že dotýčaný kňaz žije bez ženy, si uvedomil, že sa splnili dve z nutných znamení, o ktorých mu vraveli jeho rodičia. Tak totiž znela ústna tradícia, ktorú šíрили kňazi počas veľkého prenasledovania pred dvesto päťdesiatimi rokmi: "Cirkev sa vráti do Japonska a vy ju rozpoznáte podľa troch znamení: kňazi budú žiť v celibáte, v chráme bude stáť socha Panny Márie a veriaci budú poslúchať rímskeho pápeža."

Fr. Petitjean v prestrojení za roľníka navštívil tajných kresťanov a oslávil s nimi prvú svätú omšu na utajenom mieste - v priestornom chlieve. S citlivosťou voči symbolike narodenia Jezuliatka v maštali odmietli ponúknuté priestory v meste a kravám dodali ešte seno 25. decembra. Mier však netrval dlho. Potom čo sa predstavení Nagasaki dozvedeli o návšteve francúzskeho kňaza u tajných kresťanov (v krajine totiž platil ten istý diktátorský režim dynastie Tokugawa, ktorá vyhladila kresťanov v 17. storočí), dostali nariadenie uhasiť tieto tlejúce uhľiky kresťanstva. Kresťanov považovaných za zradcov Japonska poslala vláda do väzenských táborov roztrúsených po celej krajine, aby tým zničila ich jednotu.

Neprešiel ani rok a diktatúra Tokugawovcov sa zrútila. Na cisársky trón postavený v "zlatej klietke" v Kjóto bol dosadený cisár Meiji. To však ešte neznamenalo záchranu japonských kresťanov, pretože stále zneli hlasy za jednotu Japonska pred veľkou západnou koloniálnou hrozbou. Snahy o prevýchovu uväznených kresťanov boli ešte brutálnejšie a mnohí z nich zahynuli. Až roku 1872 Európania žijúci v Nagasaki upozornili západnú tlač, že dynastia Meiji upustila od svojej predošlej politiky. Nebolo to z náklonnosti voči kresťanstvu, ale preto, že cisársky dvor si prial nárast obchodu s USA. Po piatich rokoch väzenia boli kresťania z Urakami prepustení na slobodu. Asi 20 % uväznených, 664 z celkového počtu 3414 väzenie neprežilo. Keď

Dvadsať šesť mučeníkov ukrižovaných v Nagasaki roku 1597

sa však vrátili do svojich domov, našli všetko zničené - poľnohospodárske nástroje, člny, výstroj... Ich kedysi usporiadané ryžové polia sa zmenili na púšť...

Roku 1895 katolíci z Urakami zozbierali dostatok prostriedkov na stavbu kamennej a tehlovej katedrály pod vedením miestneho kňaza ako amatérskeho architekta. Títo prostí ľudia vyvinuli ohromné úsilie. Naučili sa robiť všetko - od prípravy cementu až po skulptúry sôch. Projekt bol niekoľkokrát pozastavený kvôli nedostatku prostriedkov. Napokon po 22 rokoch od položenia prvých kameňov na kopci bola katedrála hotová. Písal sa rok 1917. Katedrála mala dĺžku 230 stôp s kapacitou 5000 veriacich. Bola to najväčšia katedrála na Ďalekom východe s dvoma zvoniacami vyššími než 100 stôp. Katedrálu zasvätili Pannu Márii.

Hlavným symbolom katedrály v Nagasaki bola socha Ježiša a Panny Márie. Ako v každej zdravej kresťanskej kultúre, aj na Japoncov pôsobil symbol matky veľmi mocne, pretože materstvo bolo centrom rodiny. Túto veľkú úctu k materstvu a ženstvu - v cnostnom zmysle starostlivosti, nesebeckej službe druhým - vyjadřili Japonci v obľúbených zobrazeniach Budhu v ženskej podobe ako Kannon. Počas dvestopäťdesiatročného prenasledovania kresťanstva vydávali japonskí kresťania sochu Panny Márie vo svojich domoch za zobrazenie Kannon, aby tým pomýlili ostatných.

Plnosť katolíckej náuky dôrazne hlásal v 20. storočí veľký mariánsky a františkánsky evanjelista svätý Maximilián Kolbe, ktorého časopis Rytier Nepoškrvnenej sa stal najväčším katolíckym periodikom v Japon-

sku asi s 50 000 výtlačkami roku 1933. Vďaka tomu japonskí katolíci vedeli, že podľa svätej Božej vôle Mária trpela s Ježišom pre našu spásu. Mariánska zbožnosť medzi katolíckymi z Urakami bola založená na veľkej a náležitej úcte voči Matke, ktorá trpela za nich, za svoje deti. To bolo jasné posolstvo sochy Panny Márie pred vchodom do katedrály Urakami - Mária stála vedľa ukrižovaného Syna. Najvýraznejšie sa úcta k Márii ako Matke Božej a Matke veriacich prejavovala denne praktikovanou modlitbou svätého ruženca.

ATÓMOVÁ UDALOSŤ

Atómová bomba zhodaná na Nagasaki 9. augusta bola podstatne silnejšia než bomba zhodaná o tri dni skôr na Hirošimu, ktorá usmrtila 140 000 z celkového počtu 255 000 obyvateľov mesta. Ťažkosti zapríčinené technikou a meteorologickými podmienkami obmedzili počet obetí v Nagasaki na 35 000 mŕtvych. Z približne 12 000 katolíkov v štvrti Urakami bolo zabitých 8 500. Mnohí z nich sa zachránili vďaka tomu, že na základe očakávania amerických náletov ušli na vidiek alebo práve slúžili v armáde. Medzi obeťami boli aj veriaci, ktorí sa práve modlili v katedrále Panny Márie. Okrem týchto okamžitých úmrtí zahynulo približne 200 000 obyvateľov Nagasaki a Hirošimy na následky atómového žiarenia. Vysoké percento tých, čo prežili, prišlo o svojich rodinných príslušníkov alebo utrpelo vážne zranenia.

Hirošima utrpela väčšie straty na životoch, ale v porovnaní s Nagasaki prežila bombardovanie s menej poškodenou infraštruktúrou, pretože atómová bomba explodovala vo vzduchu vo výške 1850 stôp. Epi-

Rekvie na troskách katedrály v Nagasaki roku 1949 pri prežítosti 400. výročia prichodu sv. Františka Xaverského

centrum výbuchu nastalo v Nagasaki priamo v historickej katolíckej časti Urakami. Väčšinu obyvateľov prímestských štvrtí teda zachránila ich poloha. Ničivému útoku unikol aj katolícky misionársky kostol, ktorý založil v 30. rokoch svätý Maximilián Kolbe. Kostol bol základom pre Kolbeho pripravované Mesto Nepoškrvnenej, ktoré predvídavo založil v podhorí odvrátenom od epicentra výbuchu. Miestny kláštor Kolbe nazval Záhradou Nepoškrvnenej. Zaujímavosťou je, že v Hirošime prežili výbuch štyria jezuitskí kňazi nachádzajúci sa v kostole Nanebovzatia Panny Márie len niekoľko blokov od epicentra, hoci takmer všetci okolo zahynuli. Svoje zázračné zachránenie si vysvetľovali oddanou úctou k Panne Márii a modlitbou svätého ruženca.

Žiaľ, na druhej strane sveta, v Poľsku, nacisti dôkladne zničili Kolbeho veľké Mesto Nepoškrvnenej. Samotný Kolbe bol umučený v Osvienčime. Ďalšou zaujímavosťou je, že Kolbe, o ktorom očiti svedkovia tvrdili, že zomrel v stave extatickej radosti, bol popravený 14. augusta a jeho telo bolo spálené v Osvienčime 15. augusta 1941. Ďalšia symbolika s dátumom Nanebovzatia Panny Márie... Tento dar Kolbeho mučeníckej smrti však bude menej nepochopiteľný ak si uvedomíme, že Kolbe bol ako Kristus mysticky zjednotený s Pannou Máriou, vyžarujúci jej sladkú miernosť až tak hlboko, že o ňom vraveli, že doslova "dýcha Máriou". Ateistickí nacisti taktiež úplne zničili Kolbeho slávny křisto-mariánsko-františkánsky apoštolát, najväčší publicistický projekt všetkých čias, ktorý uskutočňovalo takmer osemsto nadšených bratov v Meste Nepoškrvnenej. Bola to najväčšia kresťanská mníšska komunita na svete od čias svätého Benedikta.

Keď si vezmeme tieto dve udalosti - zničenie Kolbeho poľského epicentra katolíckej evanjelizácie pre celú Európu i obe Ameriky a zničenie katolíckeho Nagasaki - možno si mnohí položia otázku: "Prečo, Pane? Prečo si dopustil to hrôzostrašné bombardovanie srdca japonského katolicizmu, ktoré mohlo zohrať ústrednú rolu pri povojnovej evanjelizácii Ázie?" To isté "prečo" by sa mohlo ozvať aj kvôli mnohým iným okolnostiam, ktoré by chceli odporovať prozreteľnosti dobrého Boha. Budem sa venovať iba otázke Nagasaki, pretože pri nej nachádzam uspokojujúcu odpoveď v príbehu Takašiho Nagaia, ktorý pre-

žil bombardovanie Nagasaki. A je to hlboká odpoveď...

Keď v Nagasaki explodovala atómová bomba, doktor Nagai pracoval v oddelení x-lúčov, ktoré pomáhal zakladať vo Fakultnej nemocnici v Nagasaki, nachádzajúcej sa asi pol míle od epicentra výbuchu. Napriek tomu, že výbuch nezničil betónom spevnenú konštrukciu nemocnice, 80 % jej pacientov a pracovníkov prišlo o život. Nagai sa nachádzal v juhovýchodnom krídle, najvzdialenejšom od epicentra. Napriek tomu ho však výbuch vyhodil cez celú ordináciu. Stratil mnoho krvi pri poraneniach kusmi rozbitého skla. Rovnako utrpel značný stupeň ožiarenia, a tak lekári nepredpokladali, že zostane dlho nažive. Nepochopiteľným spôsobom vstupuje Kolbe do nášho príbehu ešte raz - Nagai započul hlas, pravdepodobne svojho strážneho anjela, ktorý mu kázal modliť sa k Maximiliánovi Kolbemu. Rozumel tomuto vnuknutiu modlitby k svätému františkánskému kňazovi, ktorého katolíci v Nagasaki tak milovali v 30. rokoch. Kolbe síce opustil Japonsko roku 1936, ale kvôli informačnému bloku nemal Nagai správy o jeho umučení v Osvienčime roku 1941. Sv. Maximilána Kolbeho poznal dobre už od počiatku 30. rokov, keď sa k nemu modlil pri zistenej chronickej tuberkulóze. Vyliečil sa. Lekári, on sám aj ostatní vedeli, že je to zázrak. Nagai svoje uzdravenie pripisoval príhovoru mnícha.

NAOZAJSTNÝ BIBLICKÝ HOLOKAUST

Posledných päť rokov života prežil Nagai s dvoma malými deťmi v jednoduchej chatrči, kde zasvätil všetok svoj čas pomoci obetiam atómového útoku a písaniu kníh. Jedna z nich, Zvony z Nagasaki, vyvolala mimoriadne hlbokú odozvu v srdciach Japoncov a stala sa národným bestsellerom, ako aj film nakrútený podľa nej. Japonci v tejto knihe znovuobjavili niečo, čo počas vojny dávno stratili - lásku.

Jedinečnou správou, ktorú Takaši Nagai podával vo svojich knihách a podľa ktorej sa sám v živote riadil, bol mier. Bol to pokoj Ježiša Krista, daný ako obrovský dar, napriek všetkému utrpeniu, ktoré človek zažil a prijal ako bez horkosti ako svätú Božiu vôľu. Boli to slová "prijmí svoj križ", ktoré sa vyslovujú ľahko tomu, kto nikdy netrpel a nikdy nič v živote nestratil. A naozaj, mnohí z tých, čo počuli Nagaiove slová, zostali zatrpknutí. Ale pretože Nagai podľa svojich kníh naozaj žil, mnohí získali prostredníctvom tohto

posvätného porozumenia utrpeniu až udivujúci vnútorný pokoj. Rozdiel medzi týmito dvoma skupinami ľudí je stále viditeľný pri každom výročí zhodenia atómových bômb na Hirošimu a Nagasaki. Jeden z priamych účastníkov popísal tento rozdiel roku 1985 slovami: "Hirošima je miestom horkosti, křiku, veľkého ľavicového a protiamerickeho politického protestu. Jej symbolom je päť zaťatá v hneve. Nagasaki je miestom smútku, ticha, rozjímania, nepolitického zhromaždenia a modlitby. Neobviňujú v nej USA, ale plačú nad hriechnosťou vojny a zvlášť jadrovej vojny... Symbolom Nagasaki sú ruky zopnuté v pokoji..."

Nagai plne objavil hlboké posolstvo Kříža tri mesiace po holokauste. Keď ho biskup vyzval na príhovor počas zádušnej omše za obeť katastrofy, ktorá sa konala pred ruinami katedrály, Nagai sa modlil, aby dostal milosť zmysluplne vypovedať. Spomenul si na dve zvláštne príhody. Sestra a ďalší pracovníci jeho rádiologického oddelenia rozprávali o žene, čo spievala latinské hymny o polnoci po bombardovaní. Nasledujúci deň našli dvadsať sedem uhorených rehoľných sestier z blízkeho konventu, ktoré šli v ústrety smrti s piesňami na perách! Ďalší príbeh sa týkal rehoľných sestier z Junšinu - školy, kde vyučovala jeho manželka Midori. Počas temných dní roku 1945, keď sa ľudia obávali bombového útoku, naučila matka predstavená dievčatá pieseň: "Mária, Matka moja, obetujem sa pre teba..." Napriek tomu, že po bombardovaní bolo mnoho z nich okamžite zabitých, Nagai počul niekoľko správ o rôznych skupinách dievčat z Junšinu, ktoré pracovali v továrňach, na poliach či iných miestach za spevu piesne: "Mária, Matka moja, obetujem sa pre teba..." Mnoho z nich v priebehu nasledujúcich dní zahynulo, ale odišli zo sveta so spevom... Teraz už Nagai vedel, čo musí ľuďom povedať:

"O polnoci pohltili našu katedrálu plamene. V tom istom okamihu v cisárskom paláci jeho veličenstvo

cisár oznámil svoje rozhodnutie ukončiť vojnu. 15. augusta bolo vydané cisárske nariadenie ukončujúce stav vojny. Celý svet uzrel svetlo mieru. Na 15. august zároveň pripadá veľký sviatok Nanebovzatia Panny Márie, ktorej bola zasvätená naša katedrála. Musíme si položiť otázku: bola táto zhoda udalostí, ukončenie vojny a mariánsky svi-

Japonský konverta, rádiológ Takaši Nagai, ktorý prežil bombardovanie Nagasaki a vysvetľoval národu že má prijať svoje utrpenie ako obeť toho najčistejšieho

tok, len náhoda alebo mystická Božia prozreteľnosť?

...Verím, že to nebola americká posádka, ale Božia prozreteľnosť, kto si vybral našu štvrť. Božia prozreteľnosť si vybrala Urakami a to, že bomby boli zhodené na naše domovy. Neexistuje hlboký vzťah medzi zničením Nagasaki a ukončením vojny? Nebola Nagasaki vybraná za obeť - ako baránok bez viny, zabitý ako zápalná obeť na oltári za odčinenie hriechov všetkých národov počas Druhej svetovej vojny?"

Nagai použil slovo "hansai", japonský termín pre biblický holokaust alebo zápalnú obeť. Nahnevanú reakciu niektorých pozostalých dobre zachytil známy režisér Keisuke Kinoshita v Deťoch z Nagasaki, ostatnom filme nakrútenom o živote Nagaia. Niektorí zo zhromaždených povstali a kričali na protest, že Nagai sa snaží zbožnými slovami pozdvihnúť zverstvo spáchané na ich rodinách. Nagai však neukázal ani hnev, ani prekvapenie. Pretože sám prešiel temným údolím, v ktorom sa zhromaždení nachádzali, rozumel ich reakciu. Pokračoval s pokojnou autoritou, ktorá si ihneď vynútila ticho.

"Sme dedičmi Adamovho hriechu... Kainovho hriechu... Nenávidíme sa navzájom, zabíjame sa navzájom, a s akou radosťou zabíjame druhých! Ale pokánie samotné nestačilo na to, aby nastal mier... Museli sme ponúknuť ohromnú obeť... Mestá boli zrovnané so zemou, ale ani to nestačilo... Až v momente "hansai" v Nagasaki dal Boh cisárovi vnuknutie, aby vydal posvätné vyhlásenie a ukončil vojnu. V Nagasaki bolo stádo verné kresťanskej Pravde počas troch storočí prenasledovania. Počas nedávnej vojny sa veriaci z Nagasaki nepretržite modlili za trvalý mier. Bol to jediný čistý

baránok, ktorý mal byť obetovaný ako "hansai" na Božom oltári... Len tak mohli byť zachránené milióny životov... Budme vďační, že Nagasaki bolo vyvolené za túto zápalnú obeť! Budme vďační, že vďaka tejto obeti bol svetu udelený mier a Japonsku náboženská sloboda..."

Keď Nagai dokončil svoju reč a posadil sa, nastalo hlboké ticho. To, že v hrôzach 9. augusta vedel nájsť Boží zámer, zapôsobilo na zúčastnených hlbokým dojmom. A keď to zopakoval neskôr vo svojich knihách, zapôsobilo i na neveriacich v Nagasaki i v celom Japonsku.

Keď Nagai prednášal pozostalým atómového útoku na zádušnej omši v Nagasaki, použil zarážajúce slovo "hansai" s výzvou, aby obetovali svojich mŕtvych Bohu ako zápalnú obeť. Mnohých to šokovalo a pobúrilo. Vnímavý Nagai sa touto otázkou zaoberal vo vlastnom svedomí v knihe, ktorú napísal tesne pred smrťou. Uznal, že bolo správne vyzývať ľudí, aby prijali úmrtia blízkych ako "hansai". A dôkaz? Toto prijatie údely prináša pokoj v srdci. Nagai sa stal mužom Božieho slova, čo rozpoznával významné veci podľa slov Písma. Napokon zhrnul, že jeho pochopenie "hansai" bolo autentické, pretože to prinieslo jemu a mnohým ďalším "plody Ducha Svätého." To všetko je podľa Nagaia vyslovené v epištole sv. Pavla Gal 5, 22: "Ale ovocie Ducha je láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, láska, dobrota, vernosť, miernosť, zdržanlivosť. Proti tomuto zákona niet." Nagai, ktorý sám stál na križovatke života a smrti dosvedčil, že mu spiritualita "hansai" priniesla v duši obrovský zmier.

Nagaiova posledná kniha, ktorú dokončil vo veľkých bolestiach skôr, než ho na nosidlách preniesli do jeho alma mater, Fakultnej nemocnice v Nagasaki, sa končila citáciou z Tertuliana, teológa zo Severnej Afriky z tretieho storočia: "Krv mučeníkov je semenom kresťanov." Nagai zomrel krátko na to 1. mája 1957, v prvý deň mesiaca Panny Márie. Na smrť sa pripravoval opakovaním svätých mien "Ježiš, Mária, Jozef", podľa japonského zvyku Nenbutsu, budhistických mantier, ktoré si recitovali samurajovia v smrteľných úzkostiach. Potom ticho vyslovil posledné Kristove slová: "Do tvojich rúk odovzdávam svojho ducha."

Brat Anthony Josemaria je členom Terciárneho františkánskeho rádu Nepoškrvnenej, založeného za pontifikátu Jána Pavla II. roku 1998 podľa príkladu sv. Maximiliána Kolbeho. Vyučuje Katechizmus Katolíckej cirkvi, zostavil a vydal dvojdielnu knihu Blahoslavená Panna Mária a Anglicko: mariánsky katechizmus a púte k jej svätyniam.

Z anglického originálu publikovaného v Homiletic & Pastoral Review, August/September 2010 a na stránke www.catholicculture.org

preložila Katarína Džunková

Relikvia sv. Františka Xaverského

Vladimír Vavřínek:
Cyril a Metod
mezi Konstantinopolí
a Římem

Tešil som sa na vydanie tejto knihy. No pri pozornom čítaní som začal krútiť hlavou. Nakoniec som došiel k uzávieru, že autor plní starú úlohu pražského protislovenského centra. Nie je možno na všetkých stránkach publikácie neprestajne tvrdiť, že v Moravskom a Nitrianskom kniežatstve v 9. storočí po Kristu nežili starí Sloveni, ako je to v dokumentoch, ale len Slovania a ich činnosť je slovanská. O tom, že Cirkev na starom Slovensku a v starom Uhorsku bola gréckeho obradu, nikde ani zmienka. Autor nepozná Sabolčskú (1092) ani Vyšehradskú synodu (1342), ani dve buly z Ríma (pred Tatármi a po Moháči) a dejiny Kalvínskej cirkvi, ktorá vznikla zo starej viery ("Metodovej") a z rusínskej (pravoslávnej). Podľa autora samotný Mojmír II. dal "obnoviť" cirkevnú provinciu na latinskom obrade. Prečo Latinská cirkev v Uhorsku namiesto biskupstiev gréckeho obradu zriaďovala prepoštvá? O tom ani slova v texte!

Autor na rozšírenie svojej knižky použil zasvätené úvody o dejinách Východorímskej ríše (Arabi, Chazari, Bulhari, Frankovia). Je to zbytočná literárna vata, ktorá čitateľa zaťažuje, lebo je zvedavý na obsah toho, čo naznačuje titul knihy. Konečne na 50. strane začína úvod k problematike. Ústrednou témou je príchod posolstva od Rastislava do Ríma. Nebolo úspešné, lebo na území západného latinského patriarchátu takého požadovaného muža nemali. Išlo o biskupa znalého reči Rasticovho a Svätoplukovho kniežatstva. Taký biskup je podľa kánonov Cirkvi aj učiteľom viery. Odovzdali v Ríme bohaté dary, radili sa na protokolárnej úrovni a Rím súhlasil, že môžu požiadať o biskupa v Carihrade. Vrátili sa domov po Janitárovej ceste. Potom nachystali nové a bohatšie dary pre cisára v Carihrade. Do cieľa sa nemohli dostať cez územie Bulharska, lebo s Carihradom nemali priateľské vzťahy. Navyše Bulhari po porážke Avarov obsadili celé Potisie až po Slánske vrchy. Posádka boli len na dôležitých sídlach (Varadínska pravda). Nakoniec sa do Carihradu dostali. Isté je, že mesto nad Bosporom ich očarilo, všetane cisárskej audienciej dvorany.

Dostalo sa im protokolárneho prijatia, odovzdali "mnohé dary" a pred cisárom bol po grécky prečítaný Rasticov list. Nakoniec cisár po poradách, aj s patriarchom Fótiom, im dal kladnú odpoveď. Cisár vybral na splnenie tejto úlohy Konštantína-Filozofa a jeho brata Metoda. Dôvod: Ste Solúnčania a vo vašom meste "slovánsky besedujúnt". To nie je výmysel, to je to v prameňoch zaevidované. Žiaľbohu, autor to nerešpektuje, lebo jeho zámerom je "vygumovať" našich predkov Slovenov zo strednej Európy. Nepoužíva "ě", ktoré do spisby zaviedol pražský profesor Polívka ("Slověni", "slověnsky"), ale iba všeslovanské: Slovan, slovanský. A to je červená niť, ktorá sa ťahne v texte.

Autor "špiritizuje" o ceste do Carihradu, lebo to bola len "malá skupinka mužů, kteří přicházeli z Moravy, vzdálené slovanské země". Vidíte, že to nebola "moravská slo-

venská zem". Navyše niesli mnoho darov, takže to nemohla byť "malá skupinka mužů". Autor nepozná naďalekej ceste ani zbojníkov, ani pirátov na mori. Konečne došli pred mestskú Zlatú bránu, 66 metrov širokú. Usadili sa na prikázanom mieste a čakali na deň audiencie.

Pokiaľ ide o návrat nového posolstva na Moravu, autor je už opatrnejší: "Nevíme, jak velká byla dru-

Recenzia

žina," ktorá tých vybraných mužov sprevádzala. "Asi příliš početná nebyla." Je to úplný nezmysel, aby cisárske posolstvo na Moravu s mnohými darmi a vybavením misie "nebyla příliš početná". Nevie, čo k tomu viedlo autora. Tým sa nemusel zaoberať. Ale formulovanie textu jasne preukazuje na autorovo zníženie cisárskeho honoru, ako aj misie. Autor popisuje návrat po Via Egnatia do prístavu Drač, potom po mori do Benátok a cez Júlske Alpy (Civildale) a Panóniu k Dunaju. Popri Morave o dva dni došli k Rasticovi do jeho "gradu" Morava. Tam došli, ale autor ani písmenkom sa nezmiel o predchádzajúcej misii "Iz Griek", ktorá bola glagolájska. A bola tu už 60 rokov. Navyše stavala chrámy - rotundy v mestách a na dedinách len z dreva. Autor umiestnil založenú teologickú školu vedľa trojloďovej baziliky v "grade" Morava. O arcipresbyterovi z Pasova, ktorého bazilika bola sídlom ani slova. O starej moravskej tradícii, že Rastic pre misijnú školu dal k dispozícii ďaleko ukrytý kláštor v horách pri Osvětimanoch, sa nezmieluje. Pritom tá lokalita mala neskôr pomenovanie od relikvií svätého Klimenta - "Na Klimentku". To autor obišiel a nikdy nepomína, že tieto relikvie (po cirkevno-slovansky "mošči") boli duchovným ochrancom carihradskej misie. Nepriniesli ich na Moravu, aby ich po skončení školy preniesli späť do Carihradu. To je totálna neznalosť cirkevných kánonov a cirkevnej praxe. Naši dvaja slovenskí apoštoli veľmi dobre poznali Fótiovu kauzu. Veď to bol v Carihrade ohromný škandál, keď laika proti kánonom za týždeň vysvätili na subdiakona, na diakona, na presbytera a biskupa. Navyše nik sa nehrnul ho svätiť. Dal sa na to suspendovaný arcibiskup. Okrem toho patriarchu Ignácia poslali do trestného ostrovného kláštora. Autor kauzu Fótia necháva bokom. V texte sa objavuje "Pribinova kauza". Ako vždy "per longum et latum". Zas iba literárna "vata".

Samozrejme, že misia doniesla a zaviedla "grécku liturgiu". Autorova negramotnosť tu jasne vystupuje: Podľa neho z Carihradu nepriniesli "slovanskú" liturgiu ale grécku. Len liturgický jazyk bol solúnsko - moravsko - "slovánský". A "slovanská" liturgia je v texte až do konca knihy. Autor nám tvrdí, že spočiatku slúžili (celebrovali) po grécky "věřícím". Hneď z nich robí ľudových misionárov. Podľa dohody sa venovali formácii bohoslovcov a nijakú pastoračiu nerobili. Konštantín vraj preložil aj Liturgiu svätého Petra. Tá bola až neskoršieho dáta. Ako každá misia, aj táto vedela, čo je tu už známe v reči ľudu od spomínaných misionárov.

Misijná škola skončila a misio-

nári po dohode s Rasticom sa odobrali, neprijali nijakú odmenu, len si vypýtali 900 vojnových zajatcov a prepustili ich. Väčšiu reklamu si v Bavorsku nemohli urobiť. Na ceste sa stretli aj s Koceľom a pobudli u neho. Urobili doplnňovací teologický kurz pre jeho kňazský dorast a pobrali sa na juh do prístavu v Benátkach. Tu autor opakuje všetky bludy jeho predchodcov, že vraj sa zamýšľali vrátiť s ostatkami svätého Klimenta do Carihradu a tam dať vysvätiť moravských bohoslovcov.

Autor nikde neuvádza starú cirkevnú misijnú prax, že každá misijná skupina po troch rokoch sa mala predstaviť svojmu patriarchálnemu centru a "vyúčtovať" zo svojej činnosti. Ani Metod, ani Konštantín to podľa neho "nevedeli". "Zachránilo" ich pozvanie Mikuláša I. Autor ani slovom sa nezmieluje, že prv s pápežovým dovolením išli do Carihradu. Strašné kánonické "medzery". Ani to neuviedol, že bazilika svätého Klimenta už stála 400 rokov bez relikvií a podľa neho mala naďalej ostať prázdna. Autorovi ušlo aj tvrdenie pápeža Hadriána II., ktorý je v prameňoch známy svojím výrokom: "Oni vedeli, kam majú prísť!" Carihrad si nemohol protikánonicky počínať na rímskom jurisdikčnom území.

Vyskytuje sa tu aj problém, ktorý si autor "neprevetral". Bol na Moravu vyslaný Konštantín-Filozof ako biskup, ako carihradský exarcha? Predsa Rastic žiadal biskupa-učiteľa. Na čele misie bol vždy biskup, lebo bol zárukou viery. Nikde sa v prameňoch neuvádza, že ho konsekrovali pred odchodom. Ale pred smrťou sa na posteli modlil k Bohu a "vracia mu zverené stádo". Stádo - "grex" sa zveruje len biskupovi. Text je jasný. V Ríme ho mali za biskupa. Tak je namaľovaný aj v Sixtovej siení vo Vatikáne, tak isto ho Martýriologium Romanum uvádza vo svojom texte, tak ho balkánska tradícia dávala maľovať na ikonách až do 17. storočia.

Na konci práce sa dozvedáme, že pápež Hadrián II. vysvätil Metoda za biskupa mesta Sirmia. Je to hrubá neznalosť. Oblasť Sirmia mali v tom čase obsadenú Bulhari. Pápež mu pridelil ako misijnému biskupovi titul zaniknutého sirmijského biskupstva. Čiže nebol sídelným, len titulárnym sirmijským biskupom. Navyše menoval ho aj za legáta pre obidve Moravy: Vyšnú (Rasticovu) a Nižnú (v moci Bulharov). Je to duál v texte, na ktorý upozornil už dávno Prof. Ján Stanislav. Až po návrate z väzenia v Bavorsku bol menovaný za sídelného arcibiskupa do "gradu" Moravy. Potvrďuje to aj svätý Naum. A olomúcky biskup Zdik o sebe hovorí: "Ja som 7. olomúcky biskup, ale len 4. latinského obradu." To je doklad o obnovení Metodovej metropólie.

Záver je veľmi smutný. Aj na začiatku 3. tisícročia sa našiel poloravdy píšuci autor. A ten vrchol: Za Mojmiria II. pápež podľa neho obnovil moravskú provinciu v latinskom obrade. Autor zámerne obchádza Sabolčskú a Vyšehradskú synodu a dve buly, ktoré pápeži poslali do Uhorska na ochranu veriacich gréckeho obradu. Nuž čo robiť? Už len povedať, že je to literárny paškvil poznačený silnou ignoranciou historických prameňov.

ANTON SEMEŠ

**DRAHÁ VÄZBA
DIPLOMOVIEK**
- Tak ako?
- Ale celkom dobre!
- A koľko ťa to stálo?
- Nie veľa, iba desať eur.
- Napísanie?
- Čo si! Napísanie ma stálo polovicu! Majiteľ kníhviazačstva má dvoch synov nedokončených vysokoškolákov, robia diplomovky

- Aj. Na tej som si dal najviac záležať. Čo ak bude posledná?
- A spravil si?
- Čo či som spravil?
- Či si obhájlil?
- Len-len!
- Prečo len-len?
- Predstav si, predseda komisie, puntičkár, vrták jeden starý, chcel vedieť o téme viac ako ja.
- To je zlé, to je zlé!

Kurzívou o našom jazyku

na bežiacom páse. A za prijateľnú cenu.

- Z každého odboru?
- Z každého. Len musíš udať tému, nadpis práce, adresu univerzity a napísať im, ako sa voláš, na to nezabudni, plus meno konzultanta a zaplatiť preddavok. Majú na to šikovný program!
- Teda zviazanie stálo len desať?
- Desať.
- Ja chodím viazať naše diplomovky na námestie, skoro tá istá cena.

- Čo tam je, u koho viažete?
- FAX-COPY.
- Aj tam sa dá. Naše štyri dcéry tam viazali.
- A chlapci?
- Tí chodia viazať tu, už sme si zvykli.

- Už sú všetci inžinieri?
- Už.
- Aj PhD?
- Aj. Len jedného máme trochu pozadu, robí zatiaľ doktoranda, býval dlho chorý.
- Ale vravíš, že zaviazal aj on?

- Zaviazal, skoro naraz sme viazali. Spolu sme mali promočné posedenie v Luxe.

- Aj moja žena viazala len tu. Aj svokra, ale tá neskoršie, až po osemdesiatke, keď robila ten zahraničný obchod.

- A svokor?
- Ten už umrel. Ale stačil si dať zviazať na poslednú chvíľu ešte komerčného inžiniera aj právneho experta.

- Dobré mu to zviazali?
- Dobré. So zlatou oriezkou.
- To všetko ste viazali vo FAX-COPY?

- Všetko. Hovorím, prijateľné ceny.

- Fajn, máte to všetci za sebou a aspoň to máte všetci v rovnakej väzbe!

- Okrem mňa. Zabudol som povedať.

- Ako to?
- Všetci tam viazali, celá rodina, okrem mňa. Ja som si povedal, že kde som s diplomovkami začal, tam musím aj skončiť. Oстал som verný prvému titulu, čo som získal ešte za socializmu, všetky svoje diplomovky aj habilitačky viažem v MULTIPLEXE.

- Aj tú poslednú si tam viazal? Čítal som na internete, že si už aj doktorom, teda lekárom, prepáč. Ak sa nemýlim, patológom, prepáč ešte raz!

- A nepustil mi diplomovku za celý čas z rúk, nestihol som si pred obhajobou prečítať ani vlastný úvod!

- Viem si predstaviť, aj mne sa čosi podobné stalo, keď som robil politiku.

- Potvora! Rovno na obhajobe sa mi začne v diplomovke hrať, nešetrne, akoby to boli noviny! Premýšľal sa mi v tom, neviem, čo ho tak zaujímalo, asi nadpis, ešte dobre, že sa ma na nič nepýtal.

- To by bola smola.

- Nemohol však v tej rýchlosti nájsť obsah, lebo som ho mal vpredu, a toľko mi s diplomovkou myslol a prevracal hore-dolu, až sa mu rozsypala a ostala mu v rukách iba holá väzba!

- Babrák!

Tento rozhovor sme si nechtiac vypočuli v rýchliku cestujúc z východu do Bratislavy.

Veľa nám napovedal o akademickej pomeroch na súčasnom Slovensku, ale azda najviac nás zaujala z celého rozhovoru časť "len" a jej zdvojená podoba "len-len". Výraz "len" spojený so sumou desať eur sa totiž vyskytuje aj na plagáte, ktorý ponúka väzbu diplomoviek na našej autobusovej zastávke.

"VÄZBA DIPLOMOVIEK LEN 10 EUR!"

LEN! Slovo maličké, krátke, neohybné, syntakticky takmer bezbranné, vždy sa stáva plnohodnotným vetným členom iba v kontexte, v ktorom ho použijeme. Učebnice gramatiky ho charakterizujú ako vytyčovaciu (a hodnotiacu) časť, ktorou poukazujeme na nejakú okolnosť deja alebo na pomernú hodnotu dakých pojmov. Vo výpovedi o cene zviazanej diplomovky časť "len" má zjavne odporúčajúci charakter, lebo zviazanie diplomovky by mohlo človeka za určitých okolností stáť aj viac. Tobôž keď sa niekto k diplomovke nedopracuje ani za celý život.

Buďme však optimisti: Ak text a obrazovú prílohu diplomovky kúpime na našom akademickom trhu o polovicu lacnejšie ako jej pevnú väzbu, ide ešte stále o dobrý obchod!

BLAŽEJ BELÁK

(Pokračovanie z minulého čísla)

O pôvode a začiatkoch Slovenov-Slovákov pretrvávajú prekonané teórie. Etnogenéza Slovenov-Slovákov v pripravovanej publikácii pod názvom "Zamlčané dejiny" vychádza z troch základov: z analýzy antických prameňov, jazykových súvislostí a genetických výskumov, popri poznatkoch a teoretických prístupoch ďalších vied. Na pozadí týchto súvislostí sa črtá iný pohľad na osídlenie územia Slovenska aj v 1.-6. storočí. Etnogenéza Slovenov-Slovákov v publikácii "Zamlčané dejiny" nadväzuje na predchádzajúcu publikáciu ("Dávnoveká Európa" - 2011), ktorej predmetom bola etnogenéza Slovanov. Upravený úryvok (s vynechaním odkazov na literatúru) je z publikácie, ktorá vychádza vo vydavateľstve Eko-konzult.

Osobitná úloha vo vývoji nadväzného spoločenstva na našom území pripadla lužickej a púchovskej kultúre, rozšírenej podľa K. Pietu na väčšine územia dnešného Slovenska, na Orave, Považí, Liptove, v Ponitří, na Pohroní i na Spiši a na východ až po Prešov (Solivar). Púchovská kultúra sa formovala v rámci lužickej kultúry a okrem územia Slovenska sa rozšírila aj v južnom Poľsku pri Krakove a na hornej Visle, v Sliezske (v oblasti Bohumín-Karvina) a na Morave (západná hranica rozšírenia prebiehala približne na čiare Bohumín - Karvina - Nový Jičín - Valašské Meziříčí - Bystřice pod Hostýnom - Zlín - Bojkovice). Formovanie púchovskej kultúry začalo pred príchodom Kotínov v protopúchovskej fáze. Nositeľmi boli skupiny obyvateľstva, ktoré zostali po odchode troch vln veľkého sťahovania národov doby bronzovej a lužickej kultúry. Po príchode Kotínov archeológovia hovoria o laténskej fáze púchovskej kultúry. Púchovská kultúra integrovala a syntetizovala prvky predchádzajúcich kultúr. Okrem pilinsko-kyjatickej, gávskej a lužickej kultúry integrovala aj laténske prvky. Hospodárske oživenie s ťažbou rúd a prechodom na metalurgiu železa na našom území našlo výraz aj vo výstavbe nových hradísk.

Kotíni nezmenili halštatský charakter výrobných centier púchovskej kultúry založenej na kovovýrobe a poľnohospodárstve s chovom dobytky. Podľa K. Pietu v predpúchovskom stupni vývoj "plynule nadväzuje na výrobnú a estetickú tradíciu predchádzajúceho halštatského obdobia na tomto území. Mladšia doba železná s prvkami laténskej (keltskej) kultúry sa medzi masou výrobkov domácej provincie prejavuje len nezreteľne." Púchovská kultúra aj v laténskej fáze "nadväzuje na staršie domáce korene... s väčším podielom domácej zložky", a to aj na hornom Považí. Výraznejší podiel keltských a neskôr germánskych prvkov archeologické výskumy na-

chádzajú iba v hraničných oblastiach osídlenia.

Kovovýroba na území Slovenska pretrvávala z predchádzajúceho obdobia, keď Slovensko bolo "zbrojárskou dielňou" barbarskej Európy a prežívalo svoj "zlatý vek". Metalurgia železa bola na Slovensku známa od polovice 2. tisícročia pred n. l. Kelti (teda aj Kotíni) sa s metalurgiou železa oboznamovali len po prekročení Rýna okolo roku 450 pred n. l. Po príchode na Slovensko mohli do nej vniesť nové podnety, ale skôr sa len prispôsobili domácejmu obyvateľstvu.

VIKTOR TIMURA

K začiatkom slovenských dejín

Podľa dostupných správ sa javí veľmi pravdepodobné, že Kotíni ovládli obchod so železom a kovovými výrobkami a tým azda získali aj určitú kontrolu nad výrobou, ktorej odberateľmi v dobe markomanských vojen boli germánske kmene a sarmatskí Jazygovia. Kovovýroba samotná však zostala doménou domáceho obyvateľstva, ktoré nadväzovalo na staršie tradície. Potvrzuje to kontinuitu obyvateľstva nielen na území Slovenska, ale v celej karpatskej oblasti, ktorú Jordanes označil za územie Sclavov-Sclavinov.

Je zložité si vytvoriť presnejší obraz o osídlení v strednej Európe v poslednom tisícročí pred n. l. (púchovská, lužická a przeworská kultúra) a po prelome vekov. Keltská enkláva sa na Slovensku usadzovala vo 4. a 3. storočí pred n. l. na dolnom toku Váhu južne po hranicu Hlohovec-Nitra-Levice a na Východoslovenskej nížine. V 3. a 2. storočí pred n. l. keltský tlak smeroval do rudných oblastí slovenských hôr (hrobové nálezy v Detve a Batizovciach pri Poprade), ale archeológovia hodnotia tento tlak podľa nálezov ako neúspešný. Keltské prvky sa na južnom Slovensku výraznejšie objavili len v južných oblastiach a iba na krátky čas, až na rozhraní 2.-1. storočia pred n. l. (príchod Bojov), ale na ostatnom území Slovenska sa aj vtedy udržiavala prevaha tradičných výrobkov autochtónneho obyvateľstva. V 2. storočí pred n. l. sa ťažisko keltského osídlenia presúvalo juhozápadne od Váhu v súvislosti s posunom keltských Bojov k Bratislave a Nitre (oppidá Smolenice, Plavecké Podhradie, Devín, Bratislava). Už v 1. polovici 1. storočia pred n. l. však tieto oppidá zanikli a do oblasti sa dostali Dákovia. Burebista v 60-tych rokoch 1. storočia pred n. l. porazil spojené keltské zoskupenie vedené Kritasirom (podľa Strabóna Bojov a Tauriskov "vykryštil do posledného človeka", ale vieme, že celkom tomu tak nebolo). Burebista si podmanil stredné Podunajsko (došlo k tomu asi roku 41 pred n. l.). Keltské panstvo na strednom Dunaji a na južnom Slovensku zaniklo. Na východnom Slovensku na rieke Bodrog vzniklo kelto-dácke výrobné-obchodné centrum. Koncom 1. storočia pred n. l. na strednom Dunaji však končí aj dácka nadvláda. Rimania vytlačili Dákov, obsadili Dunaj (na Dunaji

vytvorili Limes romanum), rozmiestnili pozdĺž neho légie, vytvorili rímske provincie Raetiu, Vindelicu, Norikum a dve Panónie. Geto-dácke vojny s Rimanmi sa preniesli do Dácie a tiahli ešte viac ako jedno storočie. Definitívne nad geto-dáckym zoskupením zvíťazil cisár Trajanus roku 106 n. l.

Od začiatku 1. tisícročia n. l. severne od Dunaja v dnešnom Rakúsku, na Morave a v Čechách popri pôvodnom obyvateľstve a Keltoch sídlilo nadväzného spoločenstvo Svěbov - Markomani a Kvádi, kto-

pred n. l. Soldaneško-kuštanovicko-somotorské a gávske prvky presahovali na Spiš do lužickej kultúry a pretrvávali aj v przeworskej kultúre. Pokračovanie osídlenia a kovovýroby na južnom Slovensku na území predchádzajúcej pilinsko-kyjatickej kultúry potvrdzuje archeologický materiál z lokalít Buzica-Rimavská Sobotka, Martinček-Bodrog-Komjatná, Somotor-Lúčky, a z jaskýň (Silická, Ardovská i d.).

Dokladom pokračovania osídlenia po odchode troch vln na západnom Slovensku sú archeologické ná-

lezy z Chotína a Povedima. Povedim je považovaný za jedno z centier remesiel a kovovýroby v predlužickej a lužickej horizonte. Osídlenie v Povedime pretrvalo v laténskej i rímskej dobe, aj po príchode germánskych kmeňov (Kvádov). Na chotínske osídlenie na juhozápadnom Slovensku nadväzovalo zadunajské osídlenie (na území Rakúska a Maďarska) so stillfriedskou a valskou (Val II) kultúrou i kultúrou Dalj. Antickí autori v Panónii spomínajú celý rad kmeňov.

Na začiatku 1. storočia n. l. na južnú Moravu a juhozápadne Slovensko prišli germánske kmene - Kvádi. Markomani po presídlení do Čiech najprv museli čeliť tlaku Dákov, ktorý pominul až násilnou smrťou Burebistu roku 44 n. l. Dákov, ktorí v 60. rokoch pred n. l. zo stredného Dunaja vyhнали Bojov, už na začiatku nášho letopočtu stadiaľ vytlačili Rimania. V markomanskom zoskupení sa však udiali významné veci. Najprv na pozície Marobuda zaútočil Armínus, ku ktorému sa pridali Katvald, pretože Marobud sa nechcel zapojiť do boja proti Rimanom (bol vychovaný v Ríme). Marobut musel s najvernejšími ujsť a požiadať Rimanov o ochranu. Ale roku 21 n. l. Markomani najprv zavraždili Armínia a potom vyhнали aj Katvalda, ktorý podobne ako predtým Marobut s ozbrojenou skupinou verných hľadal ochranu u Rimanov. Rimania ochranu obidvom poskytli, ale oddelili ich od ozbrojených družín, ktoré umiestnili na západné Slovensko a do čela im postavili cudzieho človeka - Vannia, ktorý s pomocou Rimanov a presunutých germánskych ozbrojených skupín vytvoril prvé kráľovstvo na našom území - "Regnum Vannianum" (Vanniovo kráľovstvo). Vannio však dopadol podobne, ako Marobut a Katvald. Povstali proti nemu jeho vlastní synovia Vangio a Sidó a s pomocou Hermundurov a ďalších kmeňov ho vyhнали. Aj on našiel ochranu u Rimanov, ktorí ho umiestnili v Panónii. Anály zaznamenali, že Katvalda vyhnaného hermundurské vojsko na čele s Vibiliom. "Barbarov, ktorí ich spre-vádzali" (Marobuda a Katvalda - ide o ozbrojené družiny - pozn. V. T.), "pretože mohli poburovať pokojné provincie, keby splynuli s ostatným obyvateľstvom, odsadili na druhej

strane Dunaja, medzi Moravou a Váhom; za kráľa dostali Vannia z kmeňa Kvádov." Ten istý Vibilius prišiel na pomoc Vangiovi a Sidovi v povstaní proti Vanniovi.

Vannio svoju moc opieral o výsinné osady a hradby v horských oblastiach, ktoré sú charakteristické pre negermánske obyvateľstvo a o obchodné strediská v nížinách, kde obchod ovládali asi keltskí Kotíni. Ozbrojené družiny Marobuda a Katvalda len zvýšili výbojnú aktivitu Vannia, ktorý podnikal výboje do okolia. A zrejme to bolo príčinou, že proti nemu povstali jeho synovcovia Vangio a Sidó. Iniciátorom povstania proti Vanniovi bol tiež Vibilius, kráľ Hermundurov, ktorý sa zúčastnil na bojoch proti Vanniovi spolu s kmeňmi Lugiov spoza Karpát. Na strane Vannia do bojov zasiahli jazdecké oddiely sarmatských Jazygov na Pohroní (stopy požiarov na opevneniach v Detve-Kalamárke a v Hronskej Dúbrave-Hrádku). Podľa Tacitových "Letopisov", cisár Claudius v súvislosti s povstaním proti Vanniovi nariadil správcovi Panónie Palpelliovi Histrovi, "aby sústredil jednu légiu a pomocné oddiely zozbierané priamo v provincii na brehu Dunaja na obranu porazených pre výstrahu víťazom, aby nepohrdli šťastím a nenarušili mier. Blížili sa totiž nesmierne zástupy ľudí, Lugiovia a iné kmene pod vplyvom povestí o bohatej ríši, ktorú Vannius 30 rokov obohacoval lúpežnými výpadmi a poplatkami". Vangio (namiesto neho potom Rimania dosadili človeka zo svojho strediu - Italica, ktorému dôverovali viacerí) a Sidó si po vyhnaní Vannia rozdelili kráľovstvo a Rimanom boli "mimoriadne verní". [Tamže] Juhovýchodné centrum bolo asi v Nitre s východnou hranicou na Ipli.

Slovensko aj na prelome letopočtov prosperovalo z ťažby rúd, metalurgie a kovovýroby. Na Liptove žilo zmiešané keltsko-slovenské spoločenstvo s centrom na opevnenom hradisku Havránok pri Liptovskej Mare, aj na strednom Slovensku, na Pohroní i na Spiši a ďalej na východ až po Prešov. Rástol počet obyvateľstva i osád (archeológovia len na Liptove objavili doteraz 18 osád; razili aj mince, tzv. "bysterský biatec", popri spišských minciach). Na začiatku nového letopočtu v súvislosti s povstaním proti Vanniovi postihla túto oblasť katastrofa. Zaniklo najmenej sedem hradísk púchovskej kultúry od Žiliny po Spiš. Zničili ich Lugiovia s Hermundurmi pri vpáde na pomoc povstalcov proti Vanniovi.

Historici v hodnotení a analýze Vanniovoho kráľovstva sú niečo dlhší. Prínajmenšom úvahou nad Tacitovou informáciou, že "Markomani a Kvádi mali až do čias, na ktoré sa pamätáme, kráľov z vlastného kmeňa, zo vznešeného Marobudovho a Tudrovho rodu (dnes už znesú aj cudzích), avšak moc a vplyv kráľov sú závislé od vôle Ríma."

Kto teda boli "Kvádi"? Kto bol Vannio, Vangio a Sidó, akého pôvodu? Veľa napovedajú už samotné mená. Ťažko je poprieť a vyvrátiť lingvistický fakt, že Vannio a Vangio sú odvodeninami od názvu (koreňa) Van-Vani-Vandili a Sidó od Sidónov. Ak je Vangio a Sidó syn Vanniovej sestry, potom je tu priama súvislosť a previazanosť medzi Van-Vandilmi a Sidónmi na našom území, a nielen v 1. storočí n. l., ale prinajmenšom od začiatku púchovskej a pravdepod-

dobne aj lužickej kultúry (Vani sa spomínajú v súvislosti s vojnou s Asmi na Jutskom polostrove a archeologické poznatky, potvrdzujú, že medzi 3350-3250 rokmi pred n. l. prišli s povozmi a koňmi na poľské územie.)

Vannio, ale ani Vangio a Sidó nemohli byť pôvodcom Kvádi, ako uvádza Tacitus, keď Kvádum - presídleným ozbrojeným skupinám Marobuda a Katvalda, ako napísal, Rimania dosadili cudzích kráľov, ktorých teraz Kvádi (títo Marobudovi a Katvaldovi ozbrojenci) znášajú, aj keď predtým mali kráľov z vlastného kmeňa, "vznešeného Marobudovho a Tudrovho rodu". Dva vznešené rody (Marobuda a Tudra - Katvald je jeho potomok) odpovedajú dvom ozbrojeným skupinám Markomanov, ktoré sprevádzali Marobuda a Katvalda k Rimanom, a tí ich premiestnili na juhozápadné Slovensko a juhovýchodnú Moravu a dosadili im cudzieho kráľa. To sú skutoční Kvádi. Tým cudzím kráľom dosadený Rimanmi bol Vannio, ktorého násilne vystriedali jeho synovcovia Vangio a Sidó! Kto teda, akého pôvodu boli Vannio, Vangio a Sidó?! Ako je to teda v skutočnosti? Historici nám tu zostali niečo dlžní.

Tak sa vlastne dozvedáme, že prvým kráľom na Slovensku nebol Svätopluk, ani Samo, ale Vannio a potom Vangio a Sidó, a po nich celý rad ďalších, ktorých mená sa nezachovali. Námietka, že názov "kráľ" je odvodený od franského Karola Veľkého, a že teda je nenáležité nazývať panovníkov týmto pomenovaním pred Karolom Veľkým neobstoí. Veď historici aj panovníkov mezopotámskych miest titulujú "kráľmi". Aj v Biblii sa píše o kráľovi Dávidovi, ktorý bojoval s Filištínom Goliášom, alebo o múdrom kráľovi Šalamúnovi. Prečo sa nepoužívajú rovnaké zásady vo všetkých prípadoch? A platí to aj na niektorých našich historikov.

Ak Rimania postavili na čelo Kvádum Vannia, potom pôvodné kmene usadené medzi Moravou a Váhom museli mať s Rimanmi dobré a úzke kontakty už pred vytvorením Vanniovho kráľovstva a museli byť pre Rimanov dôveryhodní a spoľahliví, keď si z nich vybrali a dosadili kráľa ozbrojeným skupinám Marobuda a Katvalda. A ak bol Vannio skutočne Kvád a cudzí ozbrojeným skupinám Markomanov, ako napísal Tacitus, potom Kvádmi nemohli byť ozbrojené skupiny Markomanov (Svébov), ale patrili ku kmeňom, z ktorého pochádzal Vannio - a to určite nebol germánsky kmeň. Ináč je to logický aj historický nezmysel. Boli teda Kvádmi Vannio, Vangio a Sidó, alebo Kvádmi boli ozbrojené skupiny Markomanov (Marobuda a Katvalda)? Vannio, Vangio a Sidó, ako vyplýva z uvedených súvislostí, pochádzali z pôvodného osídlenia púchovskej kultúry s hradiskami v horských oblastiach. Sidóni sa objavujú aj na Apeninskom polostrove po príchode 2. a 3. vlny sťahovania národov. Museli sa teda zúčastniť na tomto sťahovaní a prešli aj na Apeninský polostrov.

Ak Vannio opieral svoju moc o

"opevnené sídla v horských oblastiach a o obchodné strediská v nížinách", potom Sidóni a Van-Vandili, resp. kmene, z ktorých Vannio pochádzal, museli mať aj vlastnú organizáciu zodpovedajúcu vtedajším zvyklostiam a Vannio stal na čele nadkmeňového spoločenstva Sidónov a Van-Vandilov už pred vznikom "Regnum Vannionum". To poukazuje na to, že tu existovalo už pomerne dobre organizované a integrované nadkmeňové spoločenstvo. Vangio a Sidó, a celé spoločenstvo so Sidónmi (a Van-Vandilmi a asi aj ďalšími kmeňmi, ktorých názvy sa nezachovali) muselo byť dobre zapísané u Rimanov. Len o tom nemáme informácie. A tie, ktoré máme sú skreslené, deformujú skutočnosť a zastierajú zázemie, z ktorého vyšli Vannio, Vangio a Sidó a aké bolo v skutočnosti osídlenie nášho územia v dobe púchovskej a lužickej.

Život na Slovensku ani po zničení púchovských hradísk v súvislosti s povstaním proti Vanniovi nezankol. Len veľkoplošné dvorcové osady, ako uviedol K. Pieta, vystriedali menšie i väčšie, ale zato husto obývané sídliská. Na sídliskách v Liptovskej Mare (archeológmi označené ako II, III a VII) pracovali remeselnícke dielne (šperkárstvo, kovárstvo, hrnčiarske dielne a i.). Z osád na Liptove boli obnovené najprv tri a neskôr sedem. Obnovili ťažbu rúd a kovovýrobu (taviace pece pracovali vo Varíne, Nezbudskej Lúčke, v Spišských Tomášovciach-Čingove, Hrabušiciach a i.).

O rýchlej obnove výroby po katastrofe v 1. storočí n. l. svedčí aj to, že v markomanských vojenských germánske kmene a sarmatski Jazygovia odtiaľ dostávali zbrane, brnenie a kov. Ťažba rúd, metalurgia a remeslá na hornom Považí i Pohroní, ako svedčia poznatky z archeologického výskumu K. Pietu, nadväzovala na staršiu tradíciu halštatskej výroby a na domáce korene v laténskej fáze aj v rímskej ére. Tieto skutočnosti významne menia pohľad na územie Slovenska na prelome letopočtov.

Nie je teda celkom pravda, že kmene, ktoré sídlili v karpatskom oblúku a z ktorých vyšli priami predkovia Slovenov-Slovákov (i Moravanov) nepoznáme. Len ich nepoznáme v úplnosti. V horách karpatského oblúka mali svoje hradiská, ktoré tvorili centrá kmeňov s vlastnými názvami. Medzi také patrili Van-Vandili na čele s Vanniom, Sidóni, Osi, Suoveni i Suavi. To sú Protosloveni - kmene pod rozličnými názvami. Zo starších názvov sa po odchode troch vln veľkého sťahovania národov bronzovej doby určite zachovali aj zvyšky Pelasgov, Venetov a Veleietov (velatická kultúra), ktorých po 2. a 3. vlnu veľkého sťahovania národov doby bronzovej (1000-800 rokov pred n. l.), popri Venetoch (Venecia), Umbroch (Ambronio), Sabinoch a i. nachádzame na Apeninskom polostrove. Základom, z ktorého sa formovali Sloveni-Slováci zostáva lužická a púchovská kultúra, popri zvyškoch Pelasgov, Venetov, Veleietov, Sidónov a i.

(Pokračovanie z 5. strany)

Ubytovacie zariadenia pre chudobnejších občanov, napríklad známy Charitas na Heydukovej ulici v Bratislave, sa museli pre nedostatok dotácií predať súkromným investorom, ktorí ich prestavali na luxusné byty, s perspektívou predaja zamestnancom zahraničných firiem. Tie sem priťahuje výhodná poloha Slovenska, najmä Bratislava, na križovatke európskych obchodných ťahov, aj pomerná bez-

politickým pozadím, kde sa často uplatňuje lož ako pracovná metóda na diskreditáciu tých, čo sa zastávajú ukrivdených.

V minulosti sa krajiny dobývali armádami. Dnes sa kupujú. Zničenie krajiny neprinášalo dobyvateľom osoh. Výhodnejšie je zničiť jej obyvateľov. Fyzicky chudobou a psychicky dezorientovaním ich myslenia, ničením kultúry, etiky, vzdelania, aj za pomoci naivistov alebo zapredancov spomedzi vlastného národa. Ich ziskuchtivosťou sme už

mocenské skupiny a nepodporili ho ani Sovieti, ani západní Spojenci. Po jeho potlačení poskytol vo svojej rodnej dedine Malej Frankovej úkryt osobám, po ktorých pátrali Nemci: členom predvojnovnej poľskej vlády, židovskej rodine z Hronského Beňadika, členovi povstaleckého štábu za komunistickú stranu JUDr. Karolovi Rebrovi, i ruským a slovenským partizánom zo skupiny majora Belova.

Aj v ďalších rokoch zasahovali do slovenskej politiky rôzne mocenské vplyvy. Mnohým nebolo po

Dejiny sa nekončia

pečnosť pred prírodnými katastrofami a teroristami.

Skôr než sme sa spamätali, naša stredná vrstva upadla do chudoby. Záchranu hľadá v zahraničí. Tak ako pred storočím. Nastáva ďalší exodus, tento raz hlavne žien. V Rakúsku pracuje vyše 45 000 opatrovateliek zo Slovenska, v dvojtzdňových turnusoch. Opatrujú tam starých ľudí, zakaľ ich vlastnú rodinu má doma na starosti poväčšine stará mama, ktorá by často sama potrebovala opateru. Stúpa nám počet zdravotne postihnutých, ktorí nemajú peniaze na lieky, bezdomovcov, depresívnych, a bohužiaľ aj samovrahov. Ale rastie aj nespokojnosť občanov, doháňaných do zúfalstva. Nastala polarizácia medzi bohatých a chudobných. Lenže ako uviedol jeden západný publicista: "stredná vrstva je potrebná na to, aby chudobní nepozabíjali bohatých". Potvrdzujú to aj nepokoje v mnohých rozvojových krajinách. A slovenská chudoba, ktorá klesla na úroveň týchto krajín, zaberá už viac než polovicu nášho obyvateľstva.

Zase však treba uviesť, že príčiny sú aj v našej mentalite. Popri mnohých pozitívnych vlastnostiach a úspechoch, ktoré nám šíria dobré meno v zahraničí, máme ako každý národ aj špecifické negatíva. Nie sme takí hrdinovia a jediní spravodliví, za akých sa väčšinou pokladáme. Pri presadzovaní správnych cieľov sa často vzdávame už pri prvej prekážke alebo posmešku. Klebety patria k samozrejmej náplni našich bežných rozhovorov, preto na nich dobre zarába aj bulvárna tlač a elektronické médiá. Dokážeme obdivovať celebrity a boháčov, lebo vo väčšine z nás tiež drieme túžba po zbohatnutí, a keď sa naskytne príležitosť, neuvažujeme o morálnosti našich postupov. Voči obetiam zlodejov prejavujeme nevraživý postoj: "Sám, sama si je na vine, tak mu, jej treba". Dôverčivo veríme manipulátorom verejnej mienky a osočovaniu s

stratili väčšinu národného majetku: významné podniky, banky, energetiku. Prebieha zaberanie bytov, domov a nehnuteľností. Hrozí nám aj výpredaj pôdy, lesov a vodných zdrojov.

Znova sme na rozcestí. Na jednej strane nás vábia vidiny konzumného globálneho sveta, nezaťaženeho spytovaním svedomia, morálkou a kultúrou. Z druhej strany sa týčia princípy humanity, spravodlivosti, kresťanskej viery a národnej identity, tiež danej Bohom, ktorý obdarúva jedinečnosťou nielen každého človeka, ale aj každý národ. Držme sa ich!

Od polovice roka 1945 až doteraz je rodina Čarnogurskocov, ku ktorej patrí aj ja, kontroverzne hodnotená rôznymi médiami. Dôvodom prvých útokov bol náš otec, Pavol Čarnogurský, ktorý bol za vojny poslancom Slovenského štátu a najhorlivejším aktivistom katolíckej skupiny v sneme. Patrili do nej poslanci Čavojský, Moravčík, Zafko, Mora a ďalší, na čele s predsedom parlamentu Dr. Martinom Sokolom. Pred hlasovaním za protizidovský kódex 9. septembra 1941 títo poslanci na protest opustili rokovaciu sieň. Z perspektívy kresťanských hodnôt kritizovali opatrenia niektorých politikov, ktoré boli nezlučiteľné s kresťanskou morálkou a národnými tradíciami. Čarnogurský prejavom v sneme vystúpil proti arizácii a v úzkej spolupráci s katolíckymi biskupmi i vyslancom pri Vatikáne Karolom Sidorom sa usiloval zabrániť perzekúciám židovského obyvateľstva, aj jeho deportáciám. Zdôrazňoval, že každý politik má pociťovať zodpovednosť pred dejinami. Osobne pomohol zrušiť Nemcami tajne prichytný transport 5000 slovenských židov do Poľska v júli 1943, keď už boli na zásah slovenských biskupov takéto deportácie vládou zastavené. Úzko spolupracoval s priateľmi Ing. Jánom Klinovským, guvernérom Národnej banky Slovenska Dr. Imrom Karvašom a generálom Gustávom Malárom, ktorí pripravovali povstanie proti Nemcom. To však vypuklo predčasne a skončilo sa tragicky, lebo jeho vedenie prevzali protichodné

vôli, že naše obyvateľstvo je v prevažnej väčšine katolícke. Vadilo to v medzivojnovom období Čechom, v povojnovom vývoji Sovietom a nimi riadenej komunistickej strane. Dnes sa to nepáči tým, ktorí považujú akékoľvek náboženstvo za zostalosť myslenia. Hlavne preto útoky proti dnes už nežijúcemu Pavlovi Čarnogurskému mieria aj na jeho syna JUDr. Jána Čarnogurského, ktorý programovo obhajuje kresťanské a národné dedičstvo našich predkov.

Útočia na neho aj z ďalšieho vážneho dôvodu: lebo obhajuje dnes už väčšinou časť nášho obyvateľstva, ktorá podlými praktikami skorumpovaných realitií, eseročiek, rozhodcovských súdov a nemorálnych jednotlivcov prichádza o svoje byty, domy i pozemky. Majú o ne totiž záujem zahraniční podnikatelia, keďže Slovensko je geopoliticky dôležitou a ekonomicky výhodnou časťou strednej Európy. Pod vládou ich peňazí by sa mohlo stať bohatou krajinou, ale nie pre domáce obyvateľstvo, ktoré sa už teraz prepadá do chudoby. Hodí sa im to do plánu. Lebo bohatý a vzdelaný národ sa nedá ovládnuť. Chudobný však nemá na výber.

15. marca budú môcť naši občania v prezidentských voľbách znova rozhodnúť o svojej budúcnosti. Predvolebný boj bude iste sprevádzať aj osočovanie tých kandidátov, ktorí majú odvahu brániť ľudské práva a morálne hodnoty. Tie nech sú prioritou pri našom rozhodovaní. A tiež aj rozhlád, aby sme vedeli rozlíšiť pravdu od účelových lží.

Jedni obidvoch politikov osočujú z klérofašizmu, ktorý však na Slovensku nikdy nebol. Iní z antisemitizmu, hoci zároveň tvrdia, že predkovia Čarnogurskocov majú židovské korene. Tretí rozširujú účelovú lož, že Čarnogurskí si nečestne nahromadili bohatstvo, pričom práve naopak, členovia tejto rodiny nezištne podporujú ľudí v rôznych ťažkých situáciách

OLGA SLIVKOVÁ - ČARNOGURSKÁ

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

20. augusta 1946

Myslím mnoho na Moju. Či meditujem, čítam alebo zaspávam, stále akoby celkom podvedome cítim ju. Ráno som mal zvyk tak hodne nahlas, až samopašne mnoho odkašľovať, bývalo to hotové trúbenie a Eržika to nemala rada. Ak teraz ráno si chcem takto zatrubiť, príde mi vždy na um, že Eržika to nerada. I stíchmem a vlastne už celkom som od toho odvykol. Napísala, že mám hlas zastretý, aby som med s orechmi. Už ho dávno nemám zastretý, ale tak rád myslím na jej radu a skôr ako obrad, než jedenie, je ten orech a med.

Dnes som bol znovu vypočutý vo veci Kubalovej. Bol som prekvapený, keď som počul meno Dr. Hrušovského (oznámene nejakých ľudí, čo chystali údajne atentáty alebo pod. Žiadali, aby som niečo robil. Povedal som, že mi to nepatrí, ale poviem vec, komu patrí. A teraz Kubala celkom zbytočne vyťahuje meno Hrušovského, aby sa bránil. Sebe tým nepomôže a Hrušovského dostal do nešťastia, hoci - a škoda reči: i keby ma rezali, nebol by som povedal to meno). Aj to nechápem, prečo sa pred Národným súdom rozčuľoval, že Nageler a on, "dvaja odborní učiteľia sme rozhodovali". Myslím si, že Hitler nebol ani odborným učiteľom a mal väčšiu moc. Ostatne, ja som ani slovom nepovedal, že Kubala rozhodoval. No, som rád, že som sa ovládala a zostal ticho. Lúto je mi Kubalu, že stratil nervy, ale usilujem sa pochopiť ho. Má štyri deti a chce sa zachrániť, i keď je vec jeho úplne beznádejná.

21. augusta 1946

Včera bol Tuka popravený. Vraj dvaja ho museli vyniesť a držať, kým kat... No, hrozné. Úplne bezvládne telo, nevedel sa pohnúť. Myslím, že takáto poprava v dejinách ešte nebola. Nevie, či to bola náhoda alebo úmysel, že ho popravili práve v maďarský sviatok. Smutný je prípad Tukov. Nikto ho nemal rád, ešte i pred súdom Dr. Tiso vyliel svoju nenávisť. A Tuka umieral ako "maďarský zradca", hoci ja by som odprisahal, že ani len krížom slamy nepreložil pre Maďarov. Naopak! Patrí medzi tých, čo najviac urobili pre slovenský štát, a teda proti Maďarom. Bez Tuku omnoho horšie by pochodilo Slovensko v roku 1938 - 1939. Jednako zostane v očiach vrstovníkov v najhoršom svetle. Verím, že história ho ospravedlní. Mal veľké chyby, ale bol veľký človek. A veľkým ho urobí v histórii i jeho smrť. Tak ešte nikto nebol daný do rúk katových, ako on.

22. augusta 1946

List od mamy. Začína sa takto: Pochválen buď Ježiš Kristus, s týmto pozdravom prichádzam k tebe, môj drahý syn, a dobré zdravie ti višujem. Deti sú zdravé, sú dobré a nemajú žiadnej chyby - Romko pozná každú roľu, nosí obedu.

26. augusta 1946

Eržika a všetky deti. Až svietili čistotou. Nezapudnem na ten obraz. Zdravé, na každom dedina, ale pritom akási zdržanlivosť. Nie sú roztratené v raste, nerastú surove. Sú ako nedeľa aj vo všedný deň - tak si myslím, aspoň v mojich očiach. Eržikin vkus na všetkých šatách. No i cudzí musí povedať, že sú pekne - až neobyčajne. A najmä Eržika i Marta. Eržika od dievčenských čias nebola taká štíhla ako teraz a nemohol by som povedať, že zle vyzerá, skôr pekne. Biele vlasy na mladšej tvári sú nie biele, ale akosi vzdušné. No - len keby ju mohol častejšie vidieť. Zvláštna vec je s Martuškou. Prišla z dediny a stala sa jemnejšou i v tvári i v pohyboch a najmä v úsmeve. Predtým mala tvár tvrdú, teraz vidieť, že je pružná. Nevie, sa ich nasýtiť. Paľko a Romko - a malé. Vojtko sa za tie tri mesiace tak zmenil. A všetci sa zmenili vo svoj prospech. Som si istý, že by neboli také šťastlivé zdravé a nemali by tej tichej krásy v každom ryse, v každom pohybe, keby nežili život sústredený na každodennú modlitbu, aby si ma zachránili.

28. augusta 1946

Výsluch v cele vo veci Dr. Jozefa Hudeca. Vypočúval ma Hlavatý zo VI. Odboru poverenictva vnútra (polícia) a prisľúbil, že keď moja príde k nemu, azda vybaví jej štátnu spravilivosť. - Kubala dnes už nebol na prechádzke. Včera ráno o 6 výstrel. Držal sa statočne. V krátkom čase to už tretí z nás. Kto bude štvrtý? - Prečítal som si za neho omšu za mŕtveho. Predvčerom sme na chvíľu videli si do cely. Podával zd'aleka ruku a potom obe dvihol k nebu. Oči mal stratené hlboko v jamkách. "Odpust' me si" - povedal a ešte niečo o tom, že bude zastrelený a nie obesený "ako muž - čestne".

31. augusta 1946

Koniec mesiaca "smrti". Dobré, že mám knihy a výborné knihy. I z väzenskej knižnice som náhodou dostal dobré: Chestertona!

4. septembra 1946

Balík. Vzorový. Tak mi bolo všelijako pri rozkladaní vecí. Len či moje majú, čo potrebujú.

5. septembra 1946

Doterajší chodbár Dr. Mušák odišiel na slobodu. Taký obraz: Prelát Marsina nosí šálky. Podáva mi cez okienko večeru. Inokedy vidím cez okienko, že prelát Ferenčík mi podáva šálku, alebo dekan Dr. Jankovič zo Štiavnice, veľmi často poslanec Turček, vyslanec Galvánek, Dr. Starinský, Dr. Danihel, Dr.

Ambra, Dr. Neumann, alebo Mojto z Nitry. Občas vidieť Dr. Filkorna, poslanca Boňku, Vaňu. Naproti mojej cele je generál Pulanich, vedľa generál Ištók, v bývalej Vaškovej cele je Dr. Koso a v Kubalovej Dr. Goltz. I Höfle je tu, videl som ho pri holení.

7. septembra 1946

Dokončil som Inberovej "Skoro tri roky" - história leningradského obliehania v denníku. Silná vec, napísaná ženou, ale mužne. Úžasné utrpenie. No, pri zúrení proti Nemcom pomyslel som si, že boj veľkého Nemecka proti veľkému Rusku bol hrozny, ale prečítať si denník finskeho dievčaťa o vojne veľkého Ruska proti Fínsku, čo pretrpelo ono a čo všetci temer. Hľadať vinníka, príčinu? Dnes sa nemôže iné povedať, ako že malé Fínsko bolo

ALEXANDER MACH

Očakávania... s nádejou

Denníky, odkazy a listy. Marec 1945 - júl 1947

vinné, keď ho veľké Rusko prepadlo. Alebo strašné dni Poľska, keď bolo delené medzi Nemeckom a Ruskom. Či by vôbec bola vojna, keby sa nebol utvoril pakt Berlín - Moskva, ktorý sa stal základom zničenia Poľska? Ale kniha Inberovej je dobrá. Americký letec Collins, už mŕtvy, keď bol čarovný deň, povedal: "Dobre je v taký deň byť nažive" - 15. júla 1943 si zapisuje: "Je to, ako keď zamrzá, chceš spať, ale treba vstať. Zima je, ale treba sa trieť snehom. Treba pracovať, to zachraňuje. Ale tak sa chce ležať, nič nerobiť" Indické porekadlo: "Iba trpezlivosť mení morušový list na hodváb".

Mrzí ma, že som pri poslednej návšteve povedal Romkovi, aby sa príliš mnoho nemodlil, lebo v dlhej modlitbe je nebezpečenstvo, že sa stane zlou. To nebezpečenstvo môže byť len u vyspelých, ktorí začínajú byť ako ten farizej napredku, kým pravá modlitba má byť ako bola mýtnikova. Lenže dieťa nemôže sa stať pyšným pred Bohom, a teda len nech sa modlí. Zle som urobil, musím to napraviť. Ba aj jeden starší hriech. Ešte pred tromi či štyrmi rokmi, keď ho v Smokovci sestrička naučila mnohým večerným modlitbám, neľúbilo sa mi to a dal som tomu výraz. A predsa akú anjelskú tvár mával Romko, keď tie modlitbičky odlietali mu z úst. Odletovali a mne je i teraz tak teplo pri myšlienke na jeho modlitby. Keby si Eržika vyťahla staré karty a skontrolovala, čo zabudli. Dostal som obálku a listový papier. Chcel by som písať Paľkovi a Martuške. Len či mi to pôjde - mysliac na cenzúru...

8. septembra 1946

Paľko a Romko boli neostrihaní pri poslednej návšteve a i to ma obveseľuje. Šarvanci, no jedna radosť mať takých chlapcov. Pokúsil som sa Paľkovi napísať, čo by som mu mal povedať ako otec v týchto časoch. Ale ťažko písať o tých veciach štmásteho roku. Najlepšie bude dať mu jednu radu: pozrieť sa častejšie tak ti chučko mamičke do očí. Viem ako ju rád a keď sa jej bude spokojne pozeráť do očí, všetko je a bude dobré. I sily načerpá i radosti, ale i dá silu a radosť matke svojej svojou čistotou a dobrotou. Včera náhodou naraz holili prezidenta i mňa. Ako som sedel vedľa neho, až som sa zhrozil, ako tučné. Je tučný a bodrý. Je zvláštnou zmiešaninou dobráckej radosti zo života a zdravej sebeckej chytrosti. Azda nikdy predtým nebol ku mne taký srdečný ako teraz, čo badám, posledné mesiace. Ale všetci medzi sebou sú tu srdeční, pomáhajú si a sú šťastní, keď môžu druhovi pomôcť. Aspoň ku mne sú všetci aj veľmi obetaví, pozorní a úprimne srdeční. Mohol by som hovoriť o oddanosti. A zaiste i medzi sebou sú takí. Je nás tu vari 40 - 45 "najvyšších". Fritz, Stano, atd. tu nie sú, ale kdesi v inom oddelení a spoločne vraj.

9. septembra 1946

Dva týždne tomu, čo tu boli moji. Azda v týchto dňoch prídu. Dnes prelát Marsina a Ferenčík priniesli šálky. Je to vždy zvláštny pocit prijímať ich "obsluhu" - sú pritom akosi šťastliví, usmievajúcí sa.

10. septembra 1946

Eržika, všetky deti a Tóni. Poistne.

11. septembra 1946

Knihy: Evropské maličkoviny, Papini: Život Ježiša Krista.

12. septembra 1946

Paľkova fotografia, radosť a hrdosť dívať sa na ňu.

13. septembra 1946

Vypočutý vo veci policajného riaditeľa Dvorského.

15. septembra 1946

Kočiš nebol na prechádzke.

16. septembra 1946

Eržika. Elán. Sprcha večer.

20. septembra 1946

Na prechádzke G. Medrický.

21. septembra 1946

Vietor a dážď. List Eržikin s fotografiami Darinky, Vojtko, Romka!

22. septembra 1946

Karty a list od Mederákov z Mariatálu.

25. septembra 1946

A znovu karty. Spolu 80 podpisov.

27. septembra 1946

U lekára v ošetrovni prvý raz, čo som tu. Zuby. 64 kg vážim, teda len tri či štyri som stratil.

28. septembra 1946

Výsluch ohľadom dr. Kempného, Kosorina a piešťanského zjazdu.

2. októbra 1946

Eržika, deti, Jožko.

7. októbra 1946

Včera Romko! Dnes na prechádzke Körper a Kováč.

11. októbra 1946

S myšlienkou na Eržiku a deti a na všetko, čo bolo a je pekne - tak slávim narodeniny. A odrazu: návšteva Eržiky. Nadšenie, až oheň. Krajších narodenin som nikdy.

14. októbra 1946

Doplnenie februárových výsluchov.

16. októbra 1946

Prehliadka za prítomnosti predsedu Národného súdu Daxnera, vzali mi poznámky a citáty z kníh - celý zošit s tým, že mi to vráti.

17. októbra 1946

Vypočúvanie skončené. Scéna: "čestná smrť" a pohreb. Obžaloba pôjde ešte do Národnej rady, až potom bude vyhotovená definitívne. Doručená nám teda bude sotva prv než niekedy v novembri. Obžalobca spomenul, že ešte nemá zápisnicu od Novomeského v mojej veci.

20. októbra 1946

Prest'ahovali ma na snečnú stranu. Mnoho čítam. Čo jedine uspokojí, to je čítanie Písma. Vidím, že čím ďalej je niektorá kniha od Sv. Písma, tým je biednejšia.

29. októbra 1946

Práve rok! Ešte mi nevrátili vzatý zošit, preto som vytrhol i z tohto denník (opísal som si tu len toto) a zničil. Aj materiál pamätí. Ešte by mi robili s tým ťažkosť, hoci nepišem iné, len to, čo aj vo výpovediach hovorím. Jednako - môže sa z vytrhnutých vety urobiť vec pravého opaku.

1. novembra 1946

Celú noc pršalo.

3. novembra 1946

Ešte stále prší. I vietor. Dnes list mame, Jožkovi a Ilke.

4. novembra 1946

Vyčíslo sa, návšteva Eržiky a detí. Malé stále prítulnejšie. Vojtko mal horúčku na ústach vyrazenú a tak pekne mi to povedal. Darinka: "To mi Vilma ušila." Marta mi prisľúbila celé Písmo i Starý zákon. 20 minút radosti a domova. Musím sa poďakovať Vilme, Mimine i Alizke, že šatia deti.

5. a 6. novembra 1946

Bolo pekne, slnečno.

7. novembra 1946

Zachmúrený, sychravý čas. Dobré je, že mi neposielajú balík, mierny hlad je tu výbornou vecou: dáva spokojné sny. Čítam filozofické state a myslím, že filozof nech kdekoľvek začne a z hocičoho vychádza a nech prejde čo akými systémami, ak je v pravde svedomitý a dôsledný, nakoniec príde k Bohu, k osobnému Bohu, k Bohu, ktorého naznačoval Aristoteles, teda k Bohu metafyziky a napokon k Bohu zjavenému. Masaryk učil, že zjaveného Boha niet. Takého Boha, akého poznáme v zjavení, v akého verí kresťan, o akom učí teológia, takého vraj nie je. "Čo je vlastne, musíme povedať, že to

nevie." Ako vysoko nad ním bol o toľké stáročia pred ním sv. Tomáš a sv. Anzelm so svojím "credo ut intellegam" a sv. Augustín so svojím "nechci poznať, aby si veril, ale ver, aby si poznal".

10. novembra 1946

Po troch zamračených dňoch dnes na chvíľu slnko, ale i chladnejšie. Písal som Eržike k minám.

14. novembra 1946

Predvčerom sa začal súd so šémi ÚŠB dr. Ambrom a Starinským. Predviedli ma ako svedka, ale len dnes ma vypočúvali. Aj v ich prípade: úpravy som dával ja, ministrom som bol ja, teda beriem zodpovednosť na seba. Starinský hodil dve - tri veci také, že som sa zdesil. Zaliste si myslí, že ako obžalovaný môže všetko na svoju obranu, aj nepravdu, ale zabúda, že také tvrdenia o mne ako svedkovi budú podkladom pre niektoré veci obžaloby proti mne. Ja ako svedok som už polroka vypočúvaný a obrana iných využívajú možnosti tejto svojej výhody zvažuje na mňa aj nepravdivé veci - no a ja sa nijako nemôžem brániť proti nim, keďže som svedok. A keď budem už ako obžalovaný stáť pred súdom, potom terajší obžalovaní, ktorí zostanú živí, budú musieť byť dôslední (ak sa len neozve v nich svedomie pred prípadnou prisahou) i v nepravde proti mne. A ktorí už nebudú medzi živými, za tých budú operovať proti mne s ich výpovedami. Neverím, že by robili rozdiel medzi tým, čo iného poviem ako obžalovaný na svoju obranu a čo sa potom použije ako svedecký materiál proti mne. Nevie si však nijako predstaviť, že by ľudia a či súd uverili o mne také veci, aké dnes uviedol Starinský. Ešte pekne, že sa mi nepozrel do očí, a že až nápadne ticho povedal tie smutné slová a že sa potom tak - prosebne a zúfale choval cestou do väzenia. Predsa len má svedomie. Ale videl som Moju na chodbe. A tým je vyvážené všetko, ba je to viac radosti, ako zla dňa.

18. novembra 1946

Dnes predpoludním som bol predvedený do miestnosti, v ktorej bývajú výsluchy. Je na našej chodbe, teda v oddelení - ako hovoria - Národného súdu. Keď som vychádzal, upravili ma späť, aby som si dal pásku, atď., lebo je tam nejaký úradný akt. Videl som, že aj prezident je už na chodbe pred celou svojou. Predviedli nás oboch, teda i s páskami. Čakali predseda Národného súdu dr. Daxner a jeho zástupca dr. Bedna a zapisovateľ - ako som počul z oslovenia - Martinček. Za nami stráž. Predseda nám úradne oznámil, že 2. decembra 1946 sa začne hlavné pojednávanie našej veci, odovzdal nám obžalobu, každý sme podpísali zápisnicu o tom a zahlásili obhajcu. Prezident, ako som počul, má dr. Žabkaya za obhajcu. Ja som žiadal povoliť návštevu mojej žene, aby som sa dozvedel, či prebral obhajcov ma dr. Kšiňan. Nevedeli však, či je v príslušnom zozname, a preto predbežne mi dali do zápisnice dr. Vlada Šrobára z úradu za obhajcu s tým, že si môžem zahlasiť svojho.

Obžaloba má vyše 200 strán - presne 213. Je to dielo skôr literárne než právnické. Podpísaní sú dr. Rigán ako vedúci obžaloby Národného súdu a dr. Šujan ako referent a obžalobca Národného súdu. Obžaloba je spoločná proti dr. Tisovi, dr. Ferdinandovi Ďurčanskému a mne. V obžalobe často sa opakuje výraz "Mach sa priznáva vo svojej obrane...", ale žiaľ nešlo o iné, než o to, aby to využil pre autonomistický boj", atď. Ja som dostával otázky a dával som odpovede obžalobcovi, teda nemôžem to nazvať "vo svojej obrane", lebo mi ani na um neprišlo (a ani sa tak vypočúvanie nevedlo), že moje odpovede sú obranou alebo na obranu. Zdôraznil som práve svoj úmysel, že neviem, či sa vôbec budem brániť. Naša obžaloba je vlastne obžalobou ani nie našou, nie na nás, ale na celú éru boja za znanie osobnosti slovenského národa a jeho práva na samobytný život. Je to obžaloba na Hlinku, Sídora, na celú Hlinkovu stranu a na celé autonomistické hnutie. Ale pritom nikde ani slova nie je o tom, že v Československu slovenský národ ako národ uznaný nebol, a že náš boj vyvieral práve z tejto skutočnosti. Obžaloba na strane 197 kladie dôraz na to, že činnosť naša má byť ponímaná "ako jeden celok, ako pokračujúci trestný čin". A tá činnosť je "rozbiť Československú republiku", "spiknutie proti republike a svetovému mieru". Všetko vyplývalo z tohto "zárodku" - a nemôžeme sa vraj brániť donútením, "lebo čo sa robilo po Mnichove, má svoj koreň v tom, čo obvinení robili už predtým"... "Nemôže sa predsa ten, čo si sadne na loď piráta (túto loď mi pri výsluchu, keď sme sa často púšťali do debaty, často spomínal dr. Šujan), s tým úmyslom, aby mu slúžil, brániť tým, že bol k jednotlivým pirátskym kúskom donútený". Z toho by vyplývalo, že i Anglicko, Francúzsko a ZSSR robili pakty s pirátskou loďou. Beneš, keď sa vzdával prezidentstva vo svojej reči radil nové priateľstvo so všetkými susedmi, atď. Povedzme, že sme boli na inej lodi a z tej celé Československo bolo hodené do mora. Dalo by sa o tom literárne. Fakt je, že my sme nemohli považovať sa za piráta toho, s kým rokovalo Anglicko, Francúzsko a už po rozbití ČSR i Rusko. Ribbentrop v Moskve, Molotov v Berlíne! Atď.

(Pokračovanie v budúcom čísle)